

Anni Ojajärvi, Annikka Sinkkonen, Jukka Jokela,
Pauliina Luopa, Minna Räsänen

KOULUTERVEYS 2004: MÄNTSÄLÄN KUNTARAPORTTI

tiedosta hyvinvointia

Anni Ojajärvi, Annikka Sinkkonen, Jukka Jokela, Pauliina Luopa, Minna Räsänen:

Kouluterveys 2004: Mäntsälän kuntaraportti

TIIVISTELMÄ

Kouluterveyskysely on tehty huhtikuussa 2000, 2002 ja 2004 peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilaille ja lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoille. Tässä raportissa esitetään perustulokset elinolojen, koulutyön, terveyden ja terveystottumusten muutoksista yläluokilla ja lukioissa 2000–2004. Vastaajia on vuosittain ollut yläluokilta 404, 393 ja 400, lukioiden 1. ja 2. vuosikursseilla 130, 131 ja 140. ***Koska lukiossa kyselyyn vastanneiden määrä on vuosittain suhteellisen pieni, tulee muutoksia tarkasteltaessa ottaa huomioon, että yksi vastaaja muodosti prosenttijakaumasta noin prosenttiyksikön.***

Elinolot: Vanhemmuuden puute väheni lukiossa (25 → 14 %). Yläluokilla vanhempien tietämättömyys nuorten iltamenoista väheni hieman ja vuonna 2004 yläluokkalaisista 36 % ja lukiolaisista 27 % ilmoitti, etteivät vanhemmat tienneet heidän viikonloppuiltojen viettopaikkaa. Muussa kuin ydinperheessä asuminen yleistyi yläluokilla (19 → 24 %). Vanhempien tupakointi yleistyi hieman yläluokilla (42 → 45 %) ja lukiossa alle kolmasosalla ainakin toinen vanhemmista tupakoi. Toistuvasti rikkeitä tekevien osuus pieneni yläluokilla kuudesosaan. Nuorten käyttövarat lisääntyivät lukiossa.

Koulutyö: Arviot opiskeluympäristöstä paranivat osin kahdessa vuodessa. Fyysisten työolojen puutteet kuitenkin lisääntyivät hieman yläluokilla (47 → 50 %) ja olivat edelleen yleisiä lukiossa (46 %). Koulun sisäilma parani hieman yläluokilla, mutta edelleen 45 % yläluokkalaisista ja 54 % lukiolaisista koki huono sisäilman haittaavan opiskelua. Kuulematta jääminen väheni lukiossa (19 → 11 %). Koulun työmäärän kokeminen liian suureksi yleistyi yläluokilla (38 → 44 %) ja väheni lukiossa (69 → 63 %). Opiskeluvaikeudet olivat edelleen yleisiä lukiossa (56 %). Lintsaaminen väheni yläluokilla ja lukiossa.

Terveys: Nuorten oireet lisääntyivät osin yläluokilla ja vähenivät lukiossa. Yläluokilla viikoittaiset niska- tai hartiakivut (22 → 25 %) sekä useat päivittäiset oireet (13 → 16 %) yleistyivät, mutta lääkärin toteamat pitkäaikaissairaudet vähenivät hieman. Lukiossa useat päivittäiset oireet (19 → 10 %) ja päänsäryt vähenivät ja arviot omasta terveydentilasta olivat vuotta 2002 parempia. Toistuvat käynnit kouluterveydenhoitajalla vähenivät yläluokilla ja lukiossa. Yläluokkalaista 12 % ja lukiolaisista 13 % oli tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henkilökohtaisissa asioissa ja kymmenesosa yläluokkalaisista ja 13 % lukiolaisista koki vastaanotolle pääsyn vaikeaksi.

Terveystottumukset: Kouluruuan syömättä jättäminen lisääntyi yläluokilla (6 → 10 %). Myöhäinen nukkumaanmeno taas lisääntyi lukiossa (35 → 44 %). Hampaiden harjauksen laiminlyönti oli yleistä yläluokilla (65 %) ja lukiossa (68 %). Tupakointi, humalajuominen, huumekeilut ja useiden päihteiden käyttö vähenivät yläluokilla ja lisääntyivät lukiossa. Päivittäin tupakoi kuitenkin edelleen lähes neljäsosa (23 %) yläluokkalaisista ja reilu kuudesosa (18 %) lukiolaisista. Yläluokkalaisista 7 % ja lukiolaisista kuudesosa oli kokeillut laittomia huumeita ja yli kuudesosa (18 %) yläluokkalaisista ja reilu neljäsosa (27 %) lukiolaisista joi itsensä tosi humalaan vähintään kerran kuussa.

Mäntsälä verrattuna Uuteenmaahan: Elinolot olivat joiltain osin maakunnan keskitasoa paremmat. Arviot opiskeluympäristöstä olivat suurelta osin keskitasoa myönteisempiä. Lukiossa opiskeluvaikeudet ja liian suuri koulutyön määrä olivat kuitenkin maakuntaa yleisempiä. Nuorten terveys oli erityisesti lukiossa osin maakuntaa myönteisempi. Terveystottumukset olivat joiltain osin erityisesti lukiossa maakuntaa heikompiä.

Yhteenveto: Liian suureksi koettu koulutyön määrän oli hyvin yleistä. Myönteistä tuloksissa oli oireiden vähentyminen lukiossa, mutta yläluokilla oireet lisääntyivät osin. Yläluokilla myönteistä oli päihteiden käytön vähentyminen, mutta lukiolaisten lisääntyneeseen päihteiden käyttöön tulisi kiinnittää huomiota.

SISÄLLYS

JOHDANTO	5
TULOSTEN RAPORTOINTI	5
AINEISTOT	7
TULOKSET	8
PERUSKOULUN 8. JA 9. LUOKAT	8
Elinolot.....	8
Koulutyö.....	10
Terveys.....	12
Terveystottumukset	14
LUKION 1. JA 2. LUOKAT	16
Elinolot.....	16
KOULUTYÖ.....	18
Terveys.....	20
Terveystottumukset	22
POHDINTA	24

Kuviot

Kuvio 1. Malli profiilikuviosta	6
Kuvio 2. Kouluterveyskyselyn elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.....	9
Kuvio 3. Kouluterveyskyselyn koulutyöindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.....	11
Kuvio 4. Kouluterveyskyselyn terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.....	13
Kuvio 5. Kouluterveyskyselyn terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.	15
Kuvio 6. Kouluterveyskyselyn elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. luokkien opiskelijoista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.....	17
Kuvio 7. Kouluterveyskyselyn koulutyöindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. luokkien opiskelijoista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.....	19
Kuvio 8. Kouluterveyskyselyn terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. luokkien opiskelijoista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.....	21
Kuvio 9. Kouluterveyskyselyn terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. luokkien opiskelijoista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.	23

Taulukot

Taulukko 1. Kouluterveyskyselyihin vastanneet peruskoulun 8. ja 9. luokkien ja lukion 1. ja 2. luokkien oppilaat kouluittain luokka-asteen ja sukupuolen mukaan vuosina 2000–2004.	7
---	---

Liitteet

Liite 1. Indikaattoreiden muodostaminen	27
Liite 2. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-aste ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.	35
Liite 3. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-aste ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. luokkien opiskelijoista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.	36

JOHDANTO

Kouluterveyskysely tuottaa valtakunnallisesti vertailukelpoisella menetelmällä kunnille ja kouluille tietoa nuorten terveydestä, terveystottumuksista ja koulukokemuksista. Tiedot kerätään samoissa kunnissa joka toinen vuosi opettajan ohjaamalla luokkakyselyillä, jotka tehdään kunnan peruskoulujen 8. ja 9. luokilla sekä lukioiden 1. ja 2. luokilla. Koska kyselyt tehdään pääosin samalla lomakkeella, samaan aikaan vuodesta ja samalla menetelmällä, saadaan kunnasta kahden vuoden välein vertailukelpoista tietoa kouluista ja koululaisista.

Kouluterveyskyselyyn on vuosina 1996–2004 osallistunut reilut 300 kuntaa ja vuosittain kyselyyn on vastannut 46 000–82 000 oppilasta. Tarkemmat tiedot kyselystä ja kyselylomake ovat internetissä osoitteessa: www.stakes.fi/kouluterveys.

Kouluterveyskysely tehtiin huhtikuussa 2004 yhteensä 145 kunnassa Etelä-Suomen, Itä-Suomen ja Lapin lääneissä. Kyselyyn vastasi noin 85 000 oppilasta: 55 900 yläluokkalaista ja 29 100 lukiolaista. Useimmat kunnat osallistuiivat Kouluterveyskyselyyn myös vuosina 1996, 1998, 2000 ja 2002. Näissä kunnissa voidaan seurata kahdeksan vuoden aikana tapahtunutta kehitystä. Vuonna 2004 kyselyyn osallistuneille kunnille tarjotaan Kouluterveyskyselyä seuraavan kerran vuonna 2006.

Tässä raportissa kiinnitetään erityistä huomiota Terveys 2015 -kansanterveysohjelman (www.terveys2015.fi/) tavoitteisiin ja niiden mittaamiseen. Kunkin luvun alussa kuvataan tavoitteet ja niiden toteutumisen seurantaan ehdotetut osoittimet.

TULOSTEN RAPORTOINTI

Kunta- ja koulukohtaiset tulokset tilanneet kunnat saavat tämän raportin lisäksi erikseen vastaavat profiilikuviot kunnan jokaisesta koulusta. Kuviot on suunniteltu niin, että niistä voi helposti ottaa kalvokopion. Kuntien yhdyshenkilöille toimitetaan myös käyttäjätunnus, salasana sekä kunnan ja koulujen koodinumerot, joiden avulla voi tulostaa tietoja Stakesin internet-sivuilla olevasta Nettinuorietokannasta (osoitteessa www.stakes.fi/kouluterveys/nettinuori). Tietokanta päivitetään syksyllä 2004, kun koko aineisto on tarkistettu. Kaikkien kysymysten kunta- ja koulukohtaiset jakaumataulukot toimitetaan yhdessä muun materiaalin kanssa CD-levyllä.

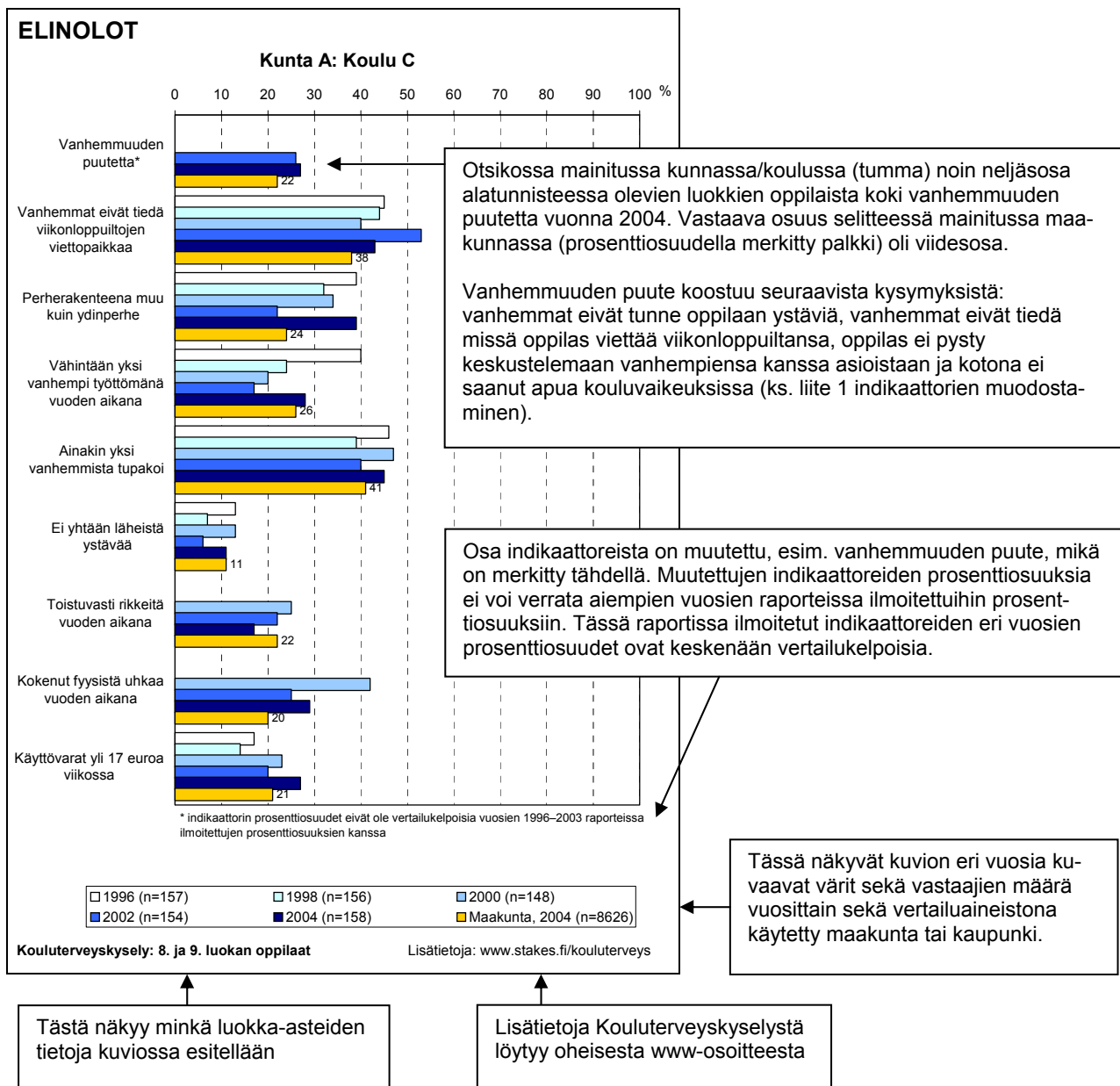
Valtakunnalliset tulokset luokka-asteen ja sukupuolen mukaan vuoden 2004 Kouluterveyskyselystä tulevat syksyllä internetiin osoitteeseen www.stakes.fi/kouluterveys/taulukot/2004.

Tämä kuntaraportti sisältää tulokset tiivistettynä neljään kuvioon: elinolot, koulutyö, terveys ja terveystottumukset (ks. seuraavalla sivulla oleva mallikuvio). Jokaisessa kuviossa on 9–10 indikaattoria. Osa indikaattoreista perustuu yksittäisiin kysymyksiin, osa on muodostettu samaa ilmiötä tiivistetysti kuvaavasta summamuuttujasta. Summamuuttujissa tietyt vastausvaihtoehdot ovat saaneet tietyn määrän pisteitä, jotka on laskettu yhteen. Liitteessä 1 kuvataan yksityiskohtaisemmin indikaattorien muodostaminen.

Kuvioiden pylväät kuvaavat tuloksia kaikilla niillä kerroilla, joilla kunta tai koulu on osallistunut kyselyyn ja aineisto on ollut kohtuullisen vertailukelpoinen. Kuvioissa esitetään vertailun mahdollistamiseksi myös laajemman alueen (yleensä maakunta) tilanne vuoden 2004 aineistossa. Näin kuvioista voi tarkastella muutosta eri kyselykertojen välillä sekä vertailla omaa viimeisintä tietoa laajempaan alueeseen. Kuntaraportin tekstissä keskitytään yleensä tuoreimpaan muutokseen eli eroon vuosien 2002 ja 2004 tuloksissa.

Profiilikuviossa päällimmäinen pylväs, johon on merkitty näkyviin prosenttiosuus, on vertailutieto (maakunta, koko kaupunki tai muu suurempi alue) viimeisimmältä kyselyvuodelta. Muut pylväät koskevat otsikossa mainittua kuntaa/koulua eri osallistumisvuosina. Mikäli tiedot on saatavilla kaikilta vuosilta, pylväitä on kuusi – tummin pylväs on otsikossa mainitun kunnan/koulun tulos viimeisimmältä vuodelta. Tämä tummin pylväs ja edessä oleva vertailupylväs ovat siis samaan aikaan tehdystä kyselystä ja osoittavat kunnan/koulun tilanteen suhteessa laajempaan alueeseen huhtikuussa 2004.

Kuvion alla olevassa selitteessä on vuosiluvun jälkeen suluissa vastanneiden lukumäärä. Jos vastanneiden lukumäärää ei ole, kunta/koulu ei ole osallistunut kyselyyn ko. vuonna. Pylväitä voi olla vähemmän kuin kuusi myös, jos kysymystä ei ole kysytty joka vuosi (ks. liite 1 indikaattorien muodostamisesta). Kuvion alatunnisteesta on kerrottu, mitä luokkia tiedot koskevat.

Kuvio 1. Malli profiilikuvioista

Tulosten vertailtavuuden parantamiseksi indikaattoreiden prosenttiosuudet vakioidaan luokka-asteen ja sukupuolen mukaan. Tämä vakiointi tarkoittaa käytännössä sitä, että oletetaan jokaisessa luokka-asteen ja sukupuolen mukaisessa osajoukossa olevan yhtä paljon vastaajia. Kunnan/koulun tilannetta koskeva luku on saatu laskemalla neljän osajoukon prosenttiluvuista keskiarvo. Jos jossain luokka-asteen ja sukupuolen mukaisessa osajoukossa on alle viisi vastannutta, tulokset ovat vakioimattomia. Kuvioiden perustana ovat prosenttiluvut esitetään myös taulukkoina.

AINEISTOT

Kouluterveyskyselyä on tehty vuodesta 1996 lähtien peruskoulun 8. ja 9.luokilla sekä lukion 2. luokalla. Vuodesta 1999 lähtien Kouluterveyskysely laajeni lukion 1. luokan opiskelijoille. Siksi lukion 1. ja 2. luokilta on saatavilla tiedot korkeintaan kolmelta kyselykerralta. Mäntsälä on osallistunut Kouluterveyskyselyyn vuosina 2000, 2002 ja 2004. Vastanneiden lukumäärä peruskoulun 8. ja 9. luokilla oli edellä mainittuina vuosina 404, 393 ja 400 sekä lukion 1. ja 2. luokilla 130 vuonna 2000, 131 vuonna 2002 ja 140 vuonna 2004. Taulukossa 1 kuvataan aineistot koulun, luokka-asteen ja sukupuolen mukaan. Tuloksia viimeisimmästä kyselystä verrataan Uudenmaan aineistoon (ei sisällä pääkaupunkiseudun eikä Itä-Uudenmaan tuloksia). **Lukion tuloksia tarkasteltaessa on huomattava vastaajien pieni lukumäärä vuosittain. Prosenttijakaumassa yksi vastaaja on lähes yksi prosenttiyksikkö. Erojen tulisikin olla viiden prosenttiyksikön suuruusluokka ennen kuin niihin kannattaa kiinnittää huomiota ja noin kymmenen prosentin ja sitä suurempia eroja voi pitää merkittävinä.**

Taulukko 1. Kouluterveyskyselyihin vastanneet peruskoulun 8. ja 9. luokkien ja lukion 1. ja 2. luokkien oppilaat kouluittain luokka-asteen ja sukupuolen mukaan vuosina 2000–2004.

	Perusk. 8. lk		Perusk. 9. lk		Lukion 1. lk		Lukion 2. lk		Peruskoulu	Lukio
	Poika	Tyttö	Poika	Tyttö	Poika	Tyttö	Poika	Tyttö		
Mäntsälä										
Peruskoulu										
Ehnröösön koulu										
2000	48	55	74	58					235	
2002	47	45	58	51					201	
2004	63	38	51	53					205	
Riihenmäen koulu										
2000	46	41	46	36					169	
2002	46	40	55	51					192	
2004	61	38	52	44					195	
Lukio										
Mäntsälän lukio										
2000					27	43	28	32		130
2002					33	35	29	34		131
2004					30	40	26	44		140

TULOKSET

Peruskoulun 8. ja 9. luokat

Elinolot

Terveys 2015 -ohjelman tavoite:

- lasten hyvinvointi lisääntyy
- lasten turvattuuteen liittyvät oireet ja sairaudet vähenevät merkittävästi

Näitä osoittimia seurataan:

- niiden osuus 8.–9.-luokkalaisista, joilla ei ole yhtään ystävää
- fyysistä uhkaa viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeneiden osuus 8.–9.-luokkalaisista
- vanhemmuuden puute

Vuoteen 2002 verrattuna vanhemmat tiesivät hieman useammin nuorten viikonloppuiltojen viettopaikan (kuvio 2; liite 2). Vuonna 2004 yläluokkalaisista 36 % ilmoitti, etteivät vanhemmat tiedneet heidän viikonloppumenoista ja viidesosalla nuorista oli vanhemmuuden puutetta. Muussa kuin ydinperheessä asuvien osuus suureni kahdessa vuodessa alle viidesosasta noin neljäsosaan. Noin joka viidennellä nuorella ainakin toinen vanhemmista oli ollut työttömänä vuoden aikana. Vanhempien tupakointi lisääntyi hieman vuodesta 2002 (42 → 45 %). Noin joka kymmenes (11 %) yläluokkalainen oli ilman läheistä ystävää, jonka kanssa keskustella luottamuksellisesti omista asioista. Toistuvasti rikkeitä tekevien osuus pieneni noin kuudesosaan ja noin viidesosa oppilaista oli kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana. Joka viidennellä nuorella oli viikossa käytössään yli 17 euroa.

Vanhemmuuden puute (20 % vs. 24 %) ja vanhempien tietämättömyys nuorten viikonloppuiltojen menoista (36 % vs. 40 %) olivat hieman maakunnan keskitasoa harvinaisempia. Nuorten käyttövarat olivat hieman pienemmät kuin keskimäärin Uudellamaalla. Muilta osin Mäntsälän yläluokkalaisten elinolot eivät eronneet merkittävästi maakunnan keskitasosta.

Tarkasteltavat indikaattorit:

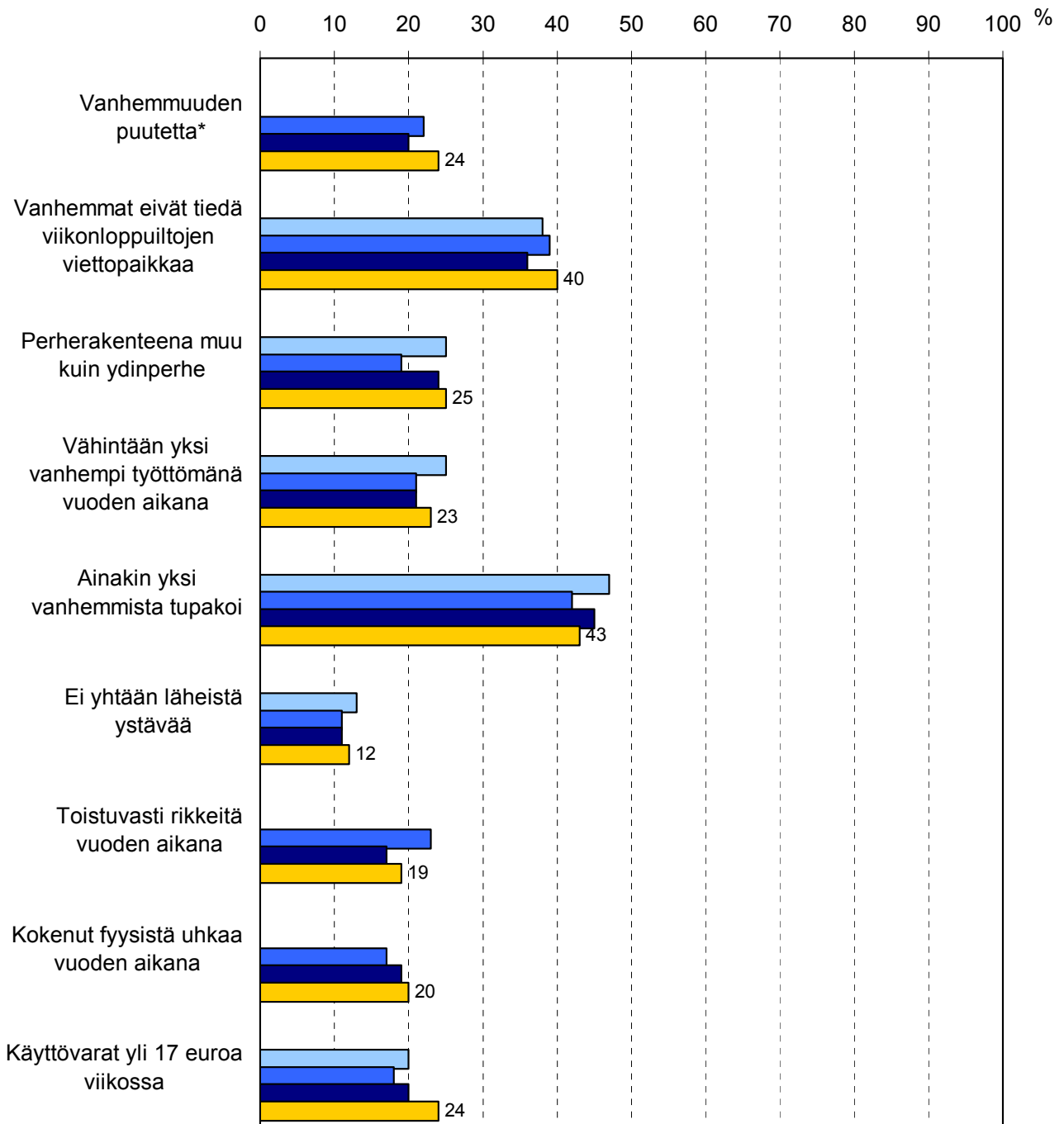
- **Vanhemmuuden puutetta***: Vanhemmuuden puute koostuu seuraavista: vanhemmat eivät tunne oppilaan ystäviä, eivät tiedä missä he viettävät viikonloppuiltansa, oppilas ei pysty keskustelemaan vanhempiensa kanssa asioistaan eivätkä saa kotoa apua kouluvaikeuksiin.
- **Vanhemmat eivät tiedä viikonloppuiltojen viettopaikkaa**: Vanhemmat eivät tiedä aina, missä oppilas viettää viikonloppuiltansa.
- **Perherakenteena muu kuin ydinperhe**: Oppilaan perhe on muu kuin ydinperhe.
- **Vähintään yksi vanhempi työttömänä vuoden aikana**: Vähintään yksi vanhemmista ollut työttömänä tai pakkolomalla vuoden aikana.
- **Ainakin yksi vanhemmista tupakoi**: Vähintään yksi vanhemmista tupakoi nykyisin.
- **Ei yhtään läheistä ystävää**: Oppilaalla ei ole yhtään läheistä ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioista.
- **Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana***: Oppilas on vuoden aikana tehnyt seuraavista rikkeistä vähintään kahta tai vähintään kaksi kertaa: tehnyt töherryksiä, vahingoittanut koulun omaisuutta, vahingoittanut muuta omaisuutta, varastanut, hakannut jonkun.
- **Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana***: Oppilas on kokenut fyysistä uhkaa, jos häneltä on varastettu uhkailemalla, uhattu vahingoittaa tai käyty kimppuun vuoden aikana.
- **Käyttövarat yli 17 euroa viikossa**: Oppilaalla keskimäärin yli 17 euroa käyttövaroja viikossa.

Tuloksia tulkittaessa huomioitavaa:

* Vuonna 2004 jätettiin pois kysymys siitä, ovatko vanhemmat valmiita auttamaan kouluongelmissa ja korvattiin se sisällöltään vastaavalla kysymyksellä 10. Elinaikana tehdyt rikheet ja koettu fyysinen uhka jätettiin lomakkeesta pois vuonna 2002 ja niitä kysyttiin vain 12 kuukauden ajalta. Näiden muutosten vuoksi indikaattorien prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa. Tässä raportissa ilmoitetut indikaattoreiden eri vuosien prosenttiosuudet ovat keskenään vertailukelpoisia.

ELINOLOT

Mäntsälä

* indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1996–2003 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa

□ 1996 □ 1998 □ 2000 (n=404) ■ 2002 (n=393) ■ 2004 (n=400) ■ Muu Uusimaa, 2004 (n=8267)

Kouluterveyskysely: 8. ja 9. luokkien oppilaat

Lisätietoja: www.stakes.fi/kouluterveys

Kuvio 2. Kouluterveyskyselyn elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.

Koulutyö

Terveys 2015 -ohjelman tavoitteet:

- lasten turvattomuuteen liittyvät oireet ja sairaudet vähenevät merkittävästi
- suomalaisten kokemukset ympäristön vaikutuksesta omaan terveyteen säilyvät vähintään nykyisellä tasolla

Näitä osoittimia seurataan:

- koulukiusatuiksi joutuneiden osuus 8.–9.-luokkalaisista
- koulun sisäilman huonoksi kokevien osuus 8.–9.-luokkalaisista
- niiden osuus 8.–9.-luokkalaisista, jotka eivät saa apua kouluvaikeuksiin koulusta tai kotoa

Koulun fyysisten työolojen puutteet lisääntyivät hieman kahdessa vuodessa ja vuonna 2004 puolet nuorista koki työolojen puutteiden haittaavan opiskelua (kuvio 3; liite 2). Koulun sisäilman haitat taas vähenivät hieman vuodesta 2002 (50 → 45 %). Noin joka kuudes yläluokkalainen koki, ettei tule kuulluksi koulussa ja lähes 18 % katsoi työilmapiirissä olevan ongelmia. Kouluuun liittyvän työmäärän kokemien liian suureksi yleistyi vuosina 2000–2004 selvästi (36 → 44 %) ja reilulla kolmasosalla (36 %) oli opiskeluvaikeuksia. Yläluokkalaisista 7 % ei saanut apua kouluvaikeuksiin koulusta eikä kotoa ja yhtä moni ei pitänyt koulunkäynnistä lainkaan. Toistuva lintsaminen väheni vuosina 2000–2004 ja vuonna 2004 oppilaista 8 % lintsasi ainakin kaksi päivää kuukaudessa. Viikoittain koulukiusatuksi joutui 4 % yläluokkalaisista.

Arviot opiskeluympäristöstä olivat suurelta osin maakunnan keskitasoa myönteisempiä. Koulun fyysisten työolojen puutteet (50 % vs. 59 %) ja huono sisäilma (45 % vs. 55 %) olivat maakuntaa harvinaisempia ja myös kuulematta jääminen (17 % vs. 28 %) ja työilmapiirin ongelmat (18 % vs. 29 %) olivat selvästi harvinaisempia kuin keskimäärin Uudellamaalla. Myös opiskeluvaikeudet olivat maakuntaa harvinaisempia ja toistuva koulukiusaaminen oli hieman harvinaisempaa kuin keskimäärin maakunnassa (4 % vs. 7 %).

Tarkasteltavat indikaattorit:

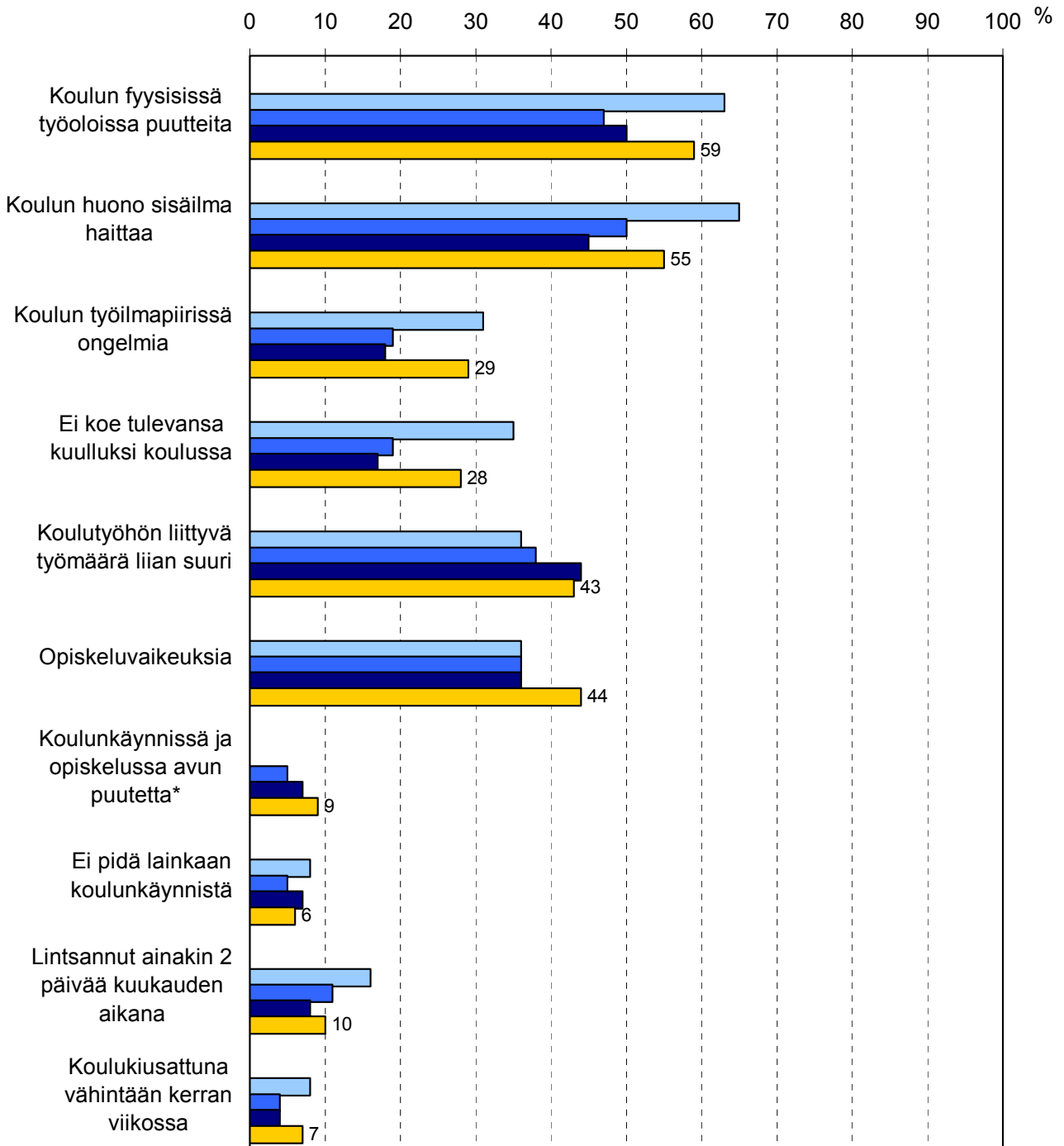
- **Koulun fyysisissä työoloissa puutteita:** Työskentelyä haittaavat tekijät olivat opiskelutilojen ahtaus, melu, sopimaton valaistus, huono ilmanvaihto, lämpötila, liikaisuus, epä mukavat työtuolit tai -pöydät, huonot sosiaalililat, tapaturmavaara.
- **Koulun huono sisäilma haittaa:** Huono ilmanvaihto tai huoneilma haittasi melko tai erittäin paljon työskentelyä.
- **Koulun työilmapiirissä ongelmia:** Muodostuu neljästä opettajasuhteeseen ja luokan ilmapiiriin liittyvästä väittämästä (Opettajani odottavat minulta liikaa koulussa, Opettajat kohtelevat meitä oppilaita oikeudenmukaisesti, Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä, Luokassani on hyvä työrauha), kahdesta työympäristöön liittyvästä haittatekijästä (Työympäristön rauhattomuus, Kiireisyys) sekä kolmesta vuorovaikutukseen liittyvästä opiskeluvaikeuskysymyksestä (Työskentely ryhmässä, Koulukavereiden kanssa toimeentuleminen, Opettajien kanssa toimeentuleminen).
- **Ei koe tulevaisu kuulluksi koulussa:** Muodostuu kolmesta opettajien ja oppilaiden vuorovaikutusta kuvaavasta väittämästä (Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni tunnilla, Opettajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu, Oppilaiden mielipiteet otetaan huomioon koulutyön kehittämisessä).
- **Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri:** Koulutyöhön liittyvä työmäärä oli lukuvuoden aikana jatkuvasti tai melko usein liian suuri.
- **Opiskeluvaikeuksia:** Opiskeluvaikeuksia mitattiin seuraavien asioiden avulla: läksyjen tekeminen, kokeisiin valmistautuminen, parhaan opiskelutavan löytäminen, omatoimisuutta vaativien tehtävien hoitaminen, kirjoittamistehtävien tekeminen, lukemistehtävien tekeminen, opetuksen seuraaminen.
- **Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta*:** Oppilas saa harvoin tai ei saa juuri koskaan apua koulusta eikä kotoa koulunkäynnin ja opiskelun vaikeuksiin.
- **Ei pidä lainkaan koulunkäynnistä:** Oppilas ei pidä lainkaan koulunkäynnistä.
- **Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana*:** Pinnannut ainakin 2 kokonaista koulupäivää kuukauden aikana.
- **Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa:** Kiusaamisen uhrina koulussa noin kerran viikossa tai useammin lukukauden aikana.

Tuloksia tulkittaessa huomioitavaa:

* Avun puutetta koulunkäynnin vaikeuksissa kartoittavan indikaattorin pisteytystä muutettiin vuonna 2004 niin, että indikaattoriin otettiin mukaan ne vastaajat, jotka eivät saaneet apua koulussa eivätkä saaneet apua kotona. Vuonna 2002 lisättiin poissaolokysymyksiin alakohta "Muiden syiden takia, minkä?", joka muutettiin edelleen v. 2004 muotoon "Muista syistä". Näiden muutosten vuoksi indikaattorien prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa. Tässä raportissa ilmoitetut indikaattoreiden eri vuosien prosenttiosuudet ovat keskenään vertailukelpoisia.

KOULUTYÖ

Mäntsälä

* indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1996–2003 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa

□ 1996 □ 1998 □ 2000 (n=404) ■ 2002 (n=393) ■ 2004 (n=400) ■ Muu Uusimaa, 2004 (n=8267)

Kouluterveyskysely: 8. ja 9. luokkien oppilaat

Lisätietoja: www.stakes.fi/kouluterveys

Kuvio 3. Kouluterveyskyselyn koulutyöindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.

Terveys

Terveys 2015 -ohjelman tavoitteet:

- lasten terveydentila paranee
- suomalaisten koettu oma terveydentila säilyy vähintään nykyisellä tasolla
- suomalaisten tyytyväisyys terveystalveluiden saatavuuteen ja toimivuuteen säilyvät vähintään nykyisellä tasolla

Näitä osoittimia seurataan:

- terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien osuus eri ikäryhmissä
- pitkäaikaissairaiden osuus 8. ja 9. luokan oppilaista
- niiden osuus 8.–9.-luokan oppilaista, joilla on vähintään kaksi oiretta päivittäin
- keskivaikean tai vaikean masentuneisuuden yleisyys 8. ja 9. luokan oppilaiden keskuudessa

Yläluokkalaisten niska- ja hartiakivut yleistyivät hieman kahdessa vuodessa ja vuonna 2004 joka neljännellä nuorella oli viikoittain niska- tai hartiakipuja (kuvio 4; liite 2). Myös useita päivittäisiä oireita potevien osuus lisääntyi noin kuudesosaan (16 %). Noin kymmenesosalla (11 %) nuorista oli keskivaikeaa tai vaikeaa masentuneisuutta ja joka kymmenennellä nuorella oli lähes päivittäin väsymystä. Lääkärin toteamat pitkäaikaissairaudet olivat hieman vuotta 2002 harvinaisempia (12 → 9 %). Kuudesosa oppilaista koki oman terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Toistuvat käynnit kouluterveydenhoitajan vastaanotolla vähenivät vuosina 2000–2004 noin kolmasosasta noin viidesosaan. Joka kymmenes yläluokkalainen koki kouluterveydenhuollon vastaanotolle pääsyn vaikeaksi ja 12 % oli tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henkilökohtaisissa asioissa.

Nuorten terveys oli pääosin maakunnan keskitasoa. Viikoittaiset niska- ja hartiakivut sekä lähes päivittäinen väsymys (10 % vs. 16 %) olivat kuitenkin hieman maakunnan keskitasoa harvinaisempia Mäntsälän yläluokilla. Tyytyväisyys kouluterveydenhuoltoon oli hieman maakuntaa yleisempää.

Tarkasteltavat indikaattorit:

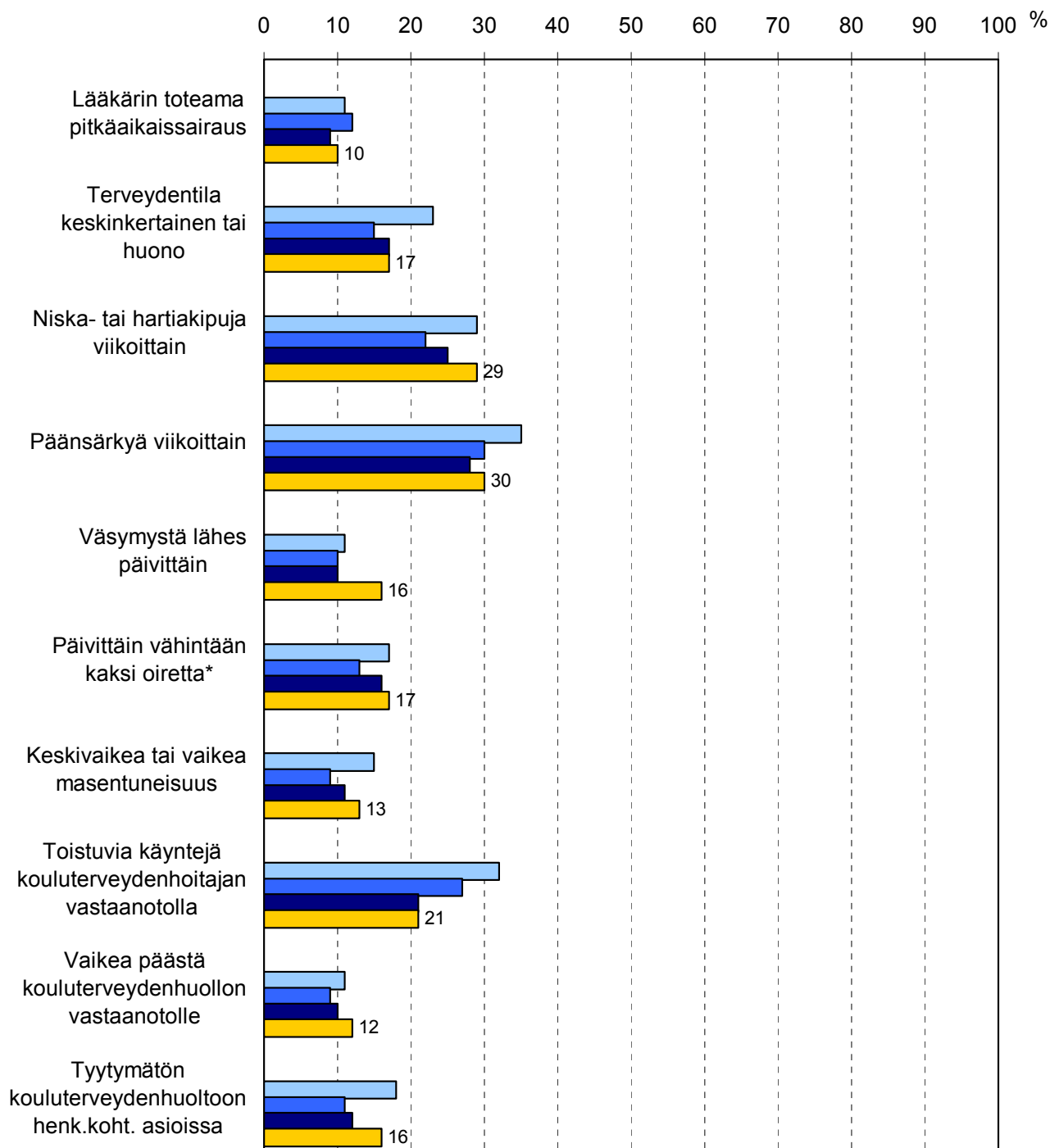
- **Lääkärin toteama pitkäaikaissairaus:** Oppilaalla jokin lääkärin toteama pitkäaikainen sairaus, vika tai vamma, joka haittaa jokapäiväistä toimintaa.
- **Terveydentila keskinkertainen tai huono:** Oppilaan kokema terveydentila on joko keskinkertainen tai melko tai erittäin huono.
- **Niska- tai hartiakipuja viikoittain:** Vähintään kerran viikossa niska- tai hartiakipuja puolen vuoden aikana.
- **Päänsärkyä viikoittain:** Vähintään kerran viikossa päänsärkyä puolen vuoden aikana.
- **Väsymystä lähes päivittäin:** Päivittäin väsymystä tai heikotusta puolen vuoden aikana.
- **Päivittäin vähintään kaksi oiretta*:** Oppilaalla lähes päivittäin vähintään kaksi seuraavista oireista puolen vuoden aikana: niska- tai hartiakipuja, selän alaosan kipuja, vatsakipuja, jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta, ärtyneisyyttä tai kiukunpurkauksia, vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin, päänsärkyä, väsymystä tai heikotusta.
- **Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus:** Masentuneisuutta mitattiin 12 kysymyksellä, jotka perustuvat Beckin masentuneisuus-mittariin.
- **Toistuvia käyntejä kouluterveydenhoitajan vastaanotolla:** Vähintään kolme käyntiä koulun terveydenhoitajan vastaanotolla lukuvuoden aikana.
- **Vaikea päästä kouluterveydenhuollon vastaanotolle:** Melko tai erittäin vaikeaa päästä koulun lääkärin tai terveydenhoitajan vastaanotolle.
- **Tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henk.koht. asioissa:** Melko tai erittäin tyytymätön koulun terveydenhuollon toimivuuteen henkilökohtaisissa asioissa.

Tuloksia tulkittaessa huomioitavaa:

* Vuonna 2004 poistettiin astman ja allergisen nuhan oireiden kysymykset. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa. Tässä raportissa ilmoitetut indikaattoreiden eri vuosien prosenttiosuudet ovat keskenään vertailukelpoisia.

TERVEYS

Mäntsälä

* indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1996–2003 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa

□ 1996 □ 1998 □ 2000 (n=404) □ 2002 (n=393) ■ 2004 (n=400) ■ Muu Uusimaa, 2004 (n=8267)

Kouluterveyskysely: 8. ja 9. luokkien oppilaat

Lisätietoja: www.stakes.fi/kouluterveys

Kuvio 4. Kouluterveyskyselyn terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.

Terveystottumukset

Terveys 2015 -ohjelman tavoitteet:

- lasten terveydentila paranee
- tupakointi vähenee siten, että 16–18-vuotiaista alle 15 % tupakoi
- nuorten alkoholin ja huumeiden käyttöön liittyvät terveysongelmat kyetään hoitamaan asiantuntevasti eivätkä ne ole yleisempiä kuin 1990-luvun alussa

Näitä osoittimia seurataan:

- kouluruoan syömättä jättävien osuus 8.–9.-luokkalaisista
- yöunen pituus 8.–9.-luokkalaisilla
- päivittäin tupakoivien osuus 8.–9.-luokkalaisista
- tosi humalaan vähintään kerran kuukaudessa juovien osuus 8.–9. -luokkalaisista
- laittomia huumeaineita kokeilleiden osuus 8.–9.-luokkalaisista

Nuorten päihteiden käyttö väheni kahdessa vuodessa (kuvio 5; liite 2). Muilta osin yläluokkalaisten terveystottumuksissa ei tapahtunut suuria muutoksia. Kouluruoan syömättä jättäminen lisääntyi hieman ja vuonna 2004 joka kymmenes nuori jätti kouluruoan syömättä. Joka kolmas yläluokkalainen söi useita epäterveellisiä välipaloja viikossa ja kaksi kolmesta harjasi hampaansa harvemmin kuin kaksi kertaa päivässä. Noin neljäsosa yläluokkalaisista meni klo 23 jälkeen nukkumaan. Päivittäinen tupakointi (28 → 23 %) ja huumekeilut (12 → 7 %) vähenivät kahdessa vuodessa. Humalajuominen väheni jo vuodesta 2000 lähtien ja vuonna 2004 reilu kuudesosa (18 %) nuorista joi itsensä tosi humalaan vähintään kerran kuussa. Useita päihteitä käyttävien osuus pieneni seitsemäsosaan kahdessa vuodessa.

Epäterveellisten välipalojen syöminen oli maakunnan keskitasoa harvinaisempaa (34 % vs. 42 %) ja hampaiden harjauksen laiminlyönti maakuntaa yleisempää (65 % vs. 60 %). Humalajuominen oli harvinaisempaa kuin keskimäärin Uudellamaalla (18 % vs. 23 %) ja päivittäinen tupakointi hieman maakuntaa yleisempää (23 % vs. 20 %). Muilta osin nuorten terveystottumukset olivat maakunnan keskitasoa.

Tarkasteltavat indikaattorit:

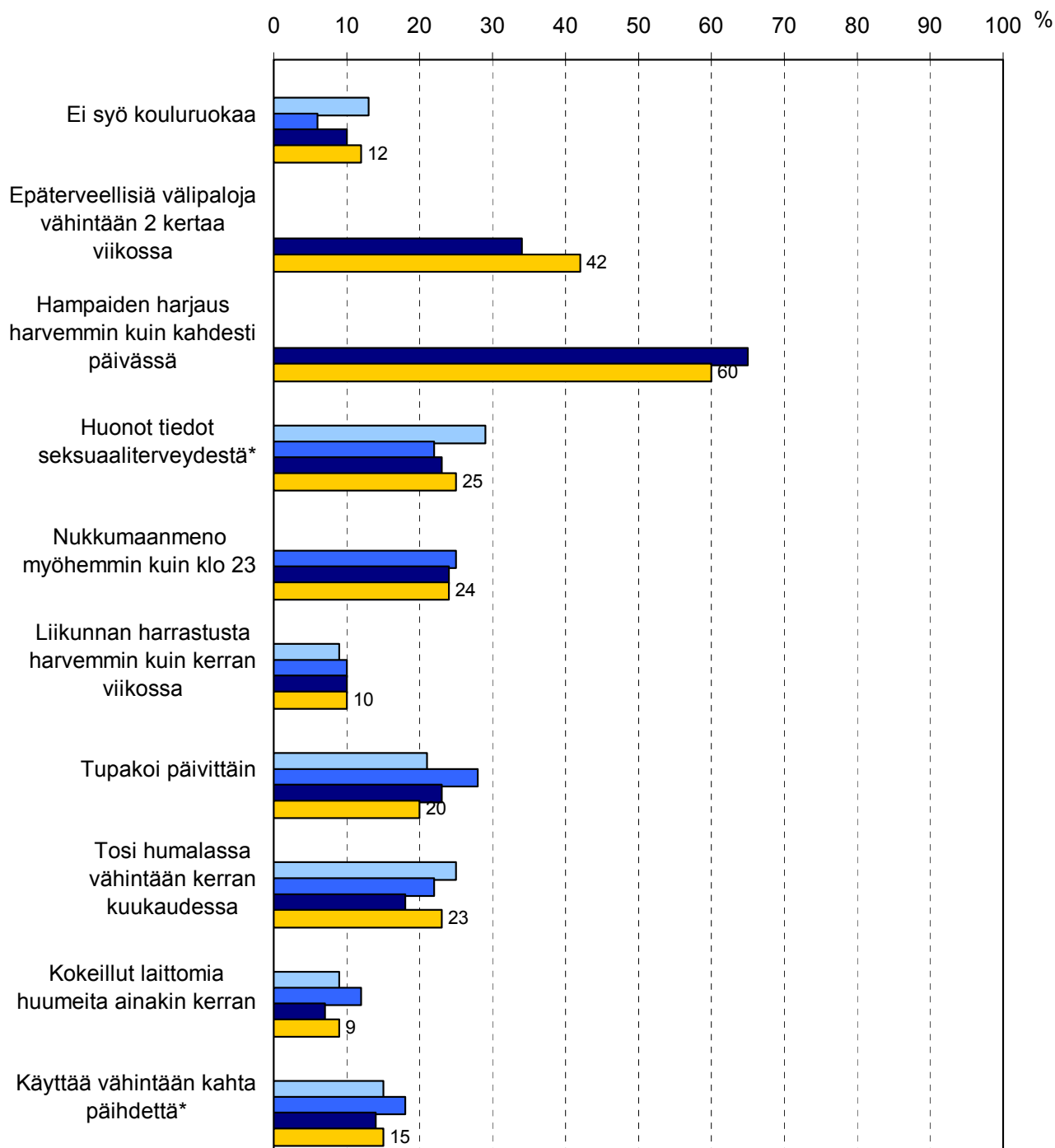
- **Ei syö kouluruokaa:** Oppilas ei juuri syö kouluruokaa.
- **Epäterveellisiä välipaloja vähintään 2 kertaa viikossa:** Oppilas syö makeita tai rasvaisia välipaloja koulussa kouluviiikon aikana vähintään 2 kertaa viikossa.
- **Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä:** Oppilas harjaa hampaansa harvemmin kuin kahdesti päivässä.
- **Huonot tiedot seksuaaliterveydestä*:** Muodostuu kuudesta seksuaaliterveyttä koskevasta väittämästä.
- **Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23:** Menee koulupäivinä tavallisesti nukkumaan kello 23 jälkeen.
- **Liikunnan harrastusta harvemmin kuin kerran viikossa:** Harrastaa vapaa-aikana urheilua tai liikuntaa vähintään puoli tuntia kerrallaan harvemmin kuin kerran viikossa tai ei lainkaan.
- **Tupakoi päivittäin:** Tupakoi kerran päivässä tai useammin.
- **Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa:** Käyttää alkoholia tosi humalaan asti vähintään kerran kuukaudessa.
- **Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran:** Kokeillut ainakin kerran marihuanaa, hasista, ekstaasia, heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä tai muita vastaavia huumeita.
- **Vähintään kahden päihteiden käyttöä*:** Täyttää seuraavista ehdoista vähintään kaksi: käyttää nikotiinia päivittäin, juonut alkoholia tosi humalaan vähintään 4 kertaa elämässä tai tekee sitä pari kertaa kuussa, käyttänyt laittomia huumeita vähintään kaksi kertaa.

Tuloksia tulkittaessa huomioitavaa:

* Vuonna 2004 poistettiin väittämä homoseksuaalisuudesta ja kysymys humalajuomiskerroista. Näiden muutosten vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa. Tässä raportissa ilmoitetut indikaattoreiden eri vuosien prosenttiosuudet ovat keskenään vertailukelpoisia.

TERVEYSTOTTUMUKSET

Mäntsälä

* indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1996–2003 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa

□ 1996 □ 1998 □ 2000 (n=404) □ 2002 (n=393) □ 2004 (n=400) □ Muu Uusimaa, 2004 (n=8267)

Kouluterveyskysely: 8. ja 9. luokkien oppilaat

Lisätietoja: www.stakes.fi/kouluterveys

Kuvio 5. Kouluterveyskyselyn terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.

Lukion 1. ja 2. luokat

Elinolot

HUOM! Muutoksia tarkasteltaessa täytyy ottaa huomioon, että yksi vastaaja muodosti prosenttijakaumasta lähes yhden prosenttiyksikön.

Lukiolaisten elinoloissa ei pääosin tapahtunut suuria muutoksia vuodesta 2002 (kuvio 6; liite 3). Vanhemmuuden puute kuitenkin väheni neljäsosasta seitsemäsosaan kahdessa vuodessa. Reilu neljäsosa (27 %) ilmoitti, etteivät vanhemmat tienneet heidän viikonloppuiltojen viettopaikkaa. Noin kuudesosa opiskelijoista asui muussa kuin ydinperheessä ja lähes viidesosalla ainakin toinen vanhemmista oli ollut työttömänä vuoden aikana. Vuosina 2000–2004 vanhempien tupakointi väheni hieman

(36 → 31 %). Lukiolaisista 12 prosentilla ei ollut yhtään lähteistä ystävää, jonka kanssa keskustella luottamuksellisesti omista asioista. Noin kymmenesosa (9 %) oli tehnyt toistuvasti rikkeitä ja yhtä moni oli kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana. Lukiolaisten käyttövarat lisääntyivät kahdessa vuodessa ja vuonna 2004 lähes kolmasosalla (31 %) oli viikossa käytössään yli 17 euroa.

Elinolot olivat Mäntsälän lukiolaisilla joiltain osin maakunnan keskitasoa myönteisemmät. Vanhemmuuden puute (14 % vs. 22 %) ja vanhempien tietämättömyys nuorten iltamenoista olivat maakuntaa harvinaisempia ja fyysisen uhan kokeminen oli harvinaisempaa kuin keskimäärin Uudellamaalla (9 % vs. 14 %). Ilman läheistä ystävää oleminen oli kuitenkin hieman maakuntaa yleisempää (12 % vs. 9 %) ja nuorten käyttövarat olivat maakunnan keskitasoa pienemmät (31 % vs. 40 %).

Tarkasteltavat indikaattorit:

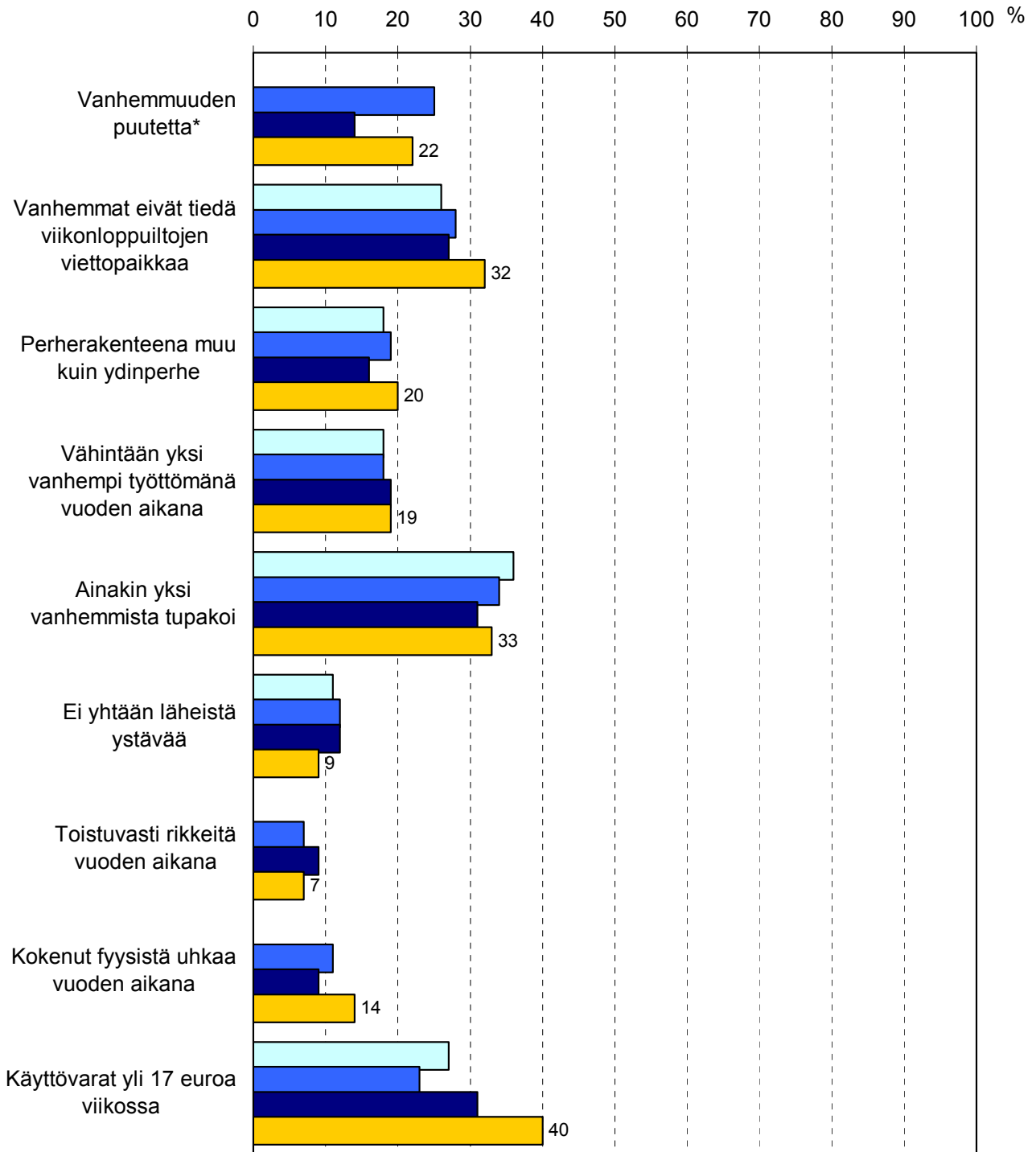
- **Vanhemmuuden puutetta***: Vanhemmuuden puute koostuu seuraavista: vanhemmat eivät tunne oppilaan ystäviä, eivät tiedä missä he viettävät viikonloppuiltansa, oppilas ei pysty keskustelemaan vanhempiensa kanssa asioistaan eivätkä saa kotoa apua kouluvaikeuksiin.
- **Vanhemmat eivät tiedä viikonloppuiltojen viettopaikkaa**: Vanhemmat eivät tiedä aina, missä oppilas viettää viikonloppuiltansa.
- **Perherakenteena muu kuin ydinperhe**: Oppilaan perhe on muu kuin ydinperhe.
- **Vähintään yksi vanhempi työttömänä vuoden aikana**: Vähintään yksi vanhemmista ollut työttömänä tai pakkolomalla vuoden aikana.
- **Ainakin yksi vanhemmista tupakoi**: Vähintään yksi vanhemmista tupakoi nykyisin.
- **Ei yhtään läheistä ystävää**: Oppilaalla ei ole yhtään läheistä ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioista.
- **Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana***: Oppilas on vuoden aikana tehnyt seuraavista rikkeistä vähintään kahta tai vähintään kaksi kertaa: tehnyt töherryksiä, vahingoittanut koulun omaisuutta, vahingoittanut muuta omaisuutta, varastanut, hakannut jonkun.
- **Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana***: Oppilas on kokenut fyysistä uhkaa, jos häneltä on varastettu uhkailemalla, uhattu vahingoittaa tai käyty kimppuun vuoden aikana.
- **Käyttövarat yli 17 euroa viikossa**: Oppilaalla keskimäärin yli 17 euroa käyttövaroja viikossa.

Tuloksia tulkittaessa huomioitavaa:

* Vuonna 2004 jätettiin pois kysymys siitä, ovatko vanhemmat valmiita auttamaan kouluongelmissa ja korvattiin se sisällöltään vastaavalla kysymyksellä 10. Elinaikana tehdyt rikkeet ja koettu fyysinen uhka jätettiin lomakkeesta pois vuonna 2002 ja niitä kysyttiin vain 12 kuukauden ajalta. Näiden muutosten vuoksi indikaattorien prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa. Tässä raportissa ilmoitettujen indikaattoreiden eri vuosien prosenttiosuudet ovat keskenään vertailukelpoisia.

ELINOLOT

Mäntsälä

* indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1996–2003 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa

□ 2000 (n=130) ■ 2002 (n=131) ■ 2004 (n=140) ■ Muu Uusimaa, 2004 (n=3394)

Kouluterveyskysely: lukion 1. ja 2. luokkien oppilaat

Lisätietoja: www.stakes.fi/kouluterveys

Kuvio 6. Kouluterveyskyselyn elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. luokkien opiskelijoista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.

Koulutyö

Koulun fyysisten työolojen puutteet pysyivät yleisinä (kuvio 7; liite 3). Edelleen lähes puolet (46 %) nuorista koki koulun fyysisten työolojen haittaavan opiskelua ja yli puolet (54 %) koki koulun huono sisäilman haitaksi. Kuulluksi tuleminen lisääntyi vuosina 2000–2004 ja vuonna 2004 noin kymmenesosa ei kokenut tulevansa kuulluksi koulussa, kun neljä vuotta aiemmin osuus oli reilu viidesosa lukiolaisista. Samalla ajanjaksolla koulun työilmapiiriin ongelmat näyttäsivät hieman vähentyneen (15 → 10 %), mutta opiskeluvaikeudet yleistyneen (45 → 56 %). Koulun työmäärän kokeminen liian suureksi väheni kahdessa vuodessa, mutta edelleen lähes kaksi opiskelijaa kolmesta (63 %) katsoi työmäärän olevan liian suuri. Noin kymmenesosa lukiolaista ei saanut apua kouluvaikeuksiin koulusta eikä kotoa ja 3 % ei pitänyt koulunkäynnistä lainkaan. Lintsaaminen väheni vuodesta 2002 ja vuonna 2004 opiskelijoista 7 % ilmoitti lintsaavansa ainakin kaksi päivää kuukaudessa. Viikoittain koulukiusatuksi joutui 3 % lukiolaisista.

Koulun fyysisten työolojen puutteet (46 % vs. 51 %), kuulematta jääminen (11 % vs. 16 %) ja työilmapiiriin ongelmat olivat Mäntsälän lukiossa maakunnan keskitasoa harvinaisempia. Myös lintsaamista oli vähemmän kuin keskimäärin Uudellamaalla (7 % vs. 12 %). Liian suureksi koettu koulutyön määrä (63 % vs. 53 %) ja opiskeluvaikeudet (56 % vs. 51 %) taas olivat maakuntaa yleisempiä.

Tarkasteltavat indikaattorit:

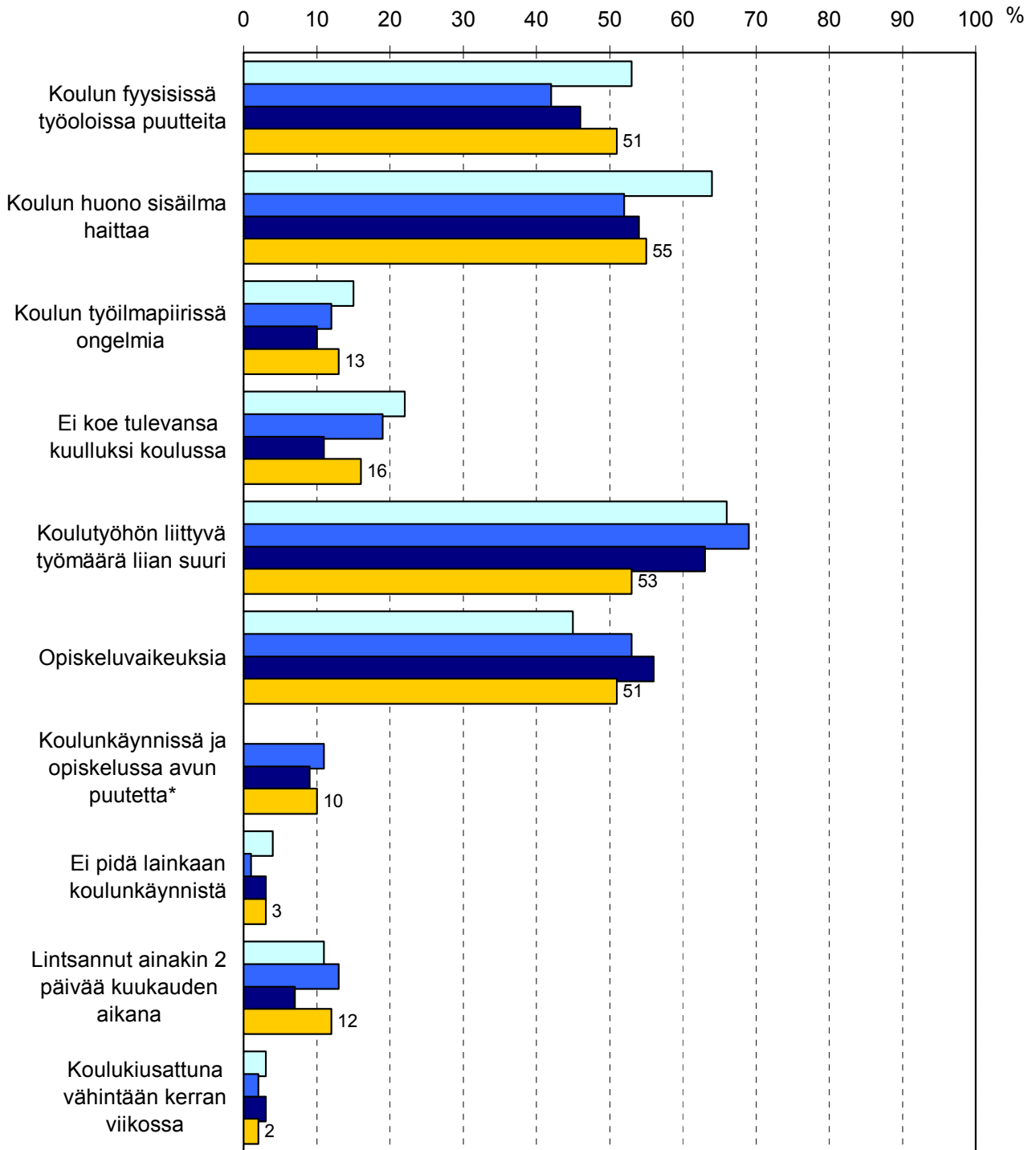
- **Koulun fyysisissä työoloissa puutteita:** Työskentelyä haittaavat tekijät olivat opiskelutilojen ahtaus, melu, sopimaton valaistus, huono ilmanvaihto, lämpötila, likaisuus, epämukavat työtuolit tai -pöydät, huonot sosiaalililat, tapaturmavaara.
- **Koulun huono sisäilma haittaa:** Huono ilmanvaihto tai huoneilma haittasi melko tai erittäin paljon työskentelyä.
- **Koulun työilmapiirissä ongelmia:** Muodostuu neljästä opettajasuhteeseen ja luokan ilmapiiriin liittyvästä väittämästä (Opettajani odottavat minulta liikaa koulussa, Opettajat kohtelevat meitä oppilaita oikeudenmukaisesti, Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä, Luokassani on hyvä työrauha), kahdesta työympäristöön liittyvästä haittatekijästä (Työympäristön rauhattomuus, Kiireisyys) sekä kolmesta vuorovaikutukseen liittyvästä opiskeluvaikeuskysymyksestä (Työskentely ryhmissä, Koulukavereiden kanssa toimeentuleminen, Opettajien kanssa toimeentuleminen).
- **Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa:** Muodostuu kolmesta opettajien ja oppilaiden vuorovaikutusta kuvaavasta väittämästä (Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni tunnilla, Opettajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu, Oppilaiden mielipiteet otetaan huomioon koulutyön kehittämisessä).
- **Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri:** Koulutyöhön liittyvä työmäärä oli lukuvuoden aikana jatkuvasti tai melko usein liian suuri.
- **Opiskeluvaikeuksia:** Opiskeluvaikeuksia mitattiin seuraavien asioiden avulla: läksyjen tekeminen, kokeisiin valmistautuminen, parhaan opiskelutavan löytäminen, omatoimisuutta vaativien tehtävien hoitaminen, kirjoittamistehtävien tekeminen, lukemistehtävien tekeminen, opetuksen seuraaminen.
- **Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta*:** Oppilas saa harvoin tai ei saa juuri koskaan apua koulusta eikä kotoa koulunkäynnin ja opiskelun vaikeuksiin.
- **Ei pidä lainkaan koulunkäynnistä:** Oppilas ei pidä lainkaan koulunkäynnistä.
- **Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana*:** Pinnannut ainakin 2 kokonaista koulupäivää kuukauden aikana.
- **Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa:** Kiusaamisen uhrina koulussa noin kerran viikossa tai useammin lukukauden aikana.

Tuloksia tulkittaessa huomioitavaa:

* Avun puutetta koulunkäynnin vaikeuksissa kartoittavan indikaattorin pisteytystä muutettiin vuonna 2004 niin, että indikaattoriin otettiin mukaan ne vastaajat, jotka eivät saaneet apua koulussa eivätkä saaneet apua kotona. Vuonna 2002 lisättiin poissaolokysymyksiin alakohta "Muiden syiden takia, minkä?", joka muutettiin edelleen v. 2004 muotoon "Muista syistä". Näiden muutosten vuoksi indikaattorien prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa. Tässä raportissa ilmoitetut indikaattoreiden eri vuosien prosenttiosuudet ovat keskenään vertailukelpoisia.

KOULUTYÖ

Mäntsälä

* indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1996–2003 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa

2000 (n=130) 2002 (n=131) 2004 (n=140) Muu Uusimaa, 2004 (n=3394)

Kouluterveyskysely: lukion 1. ja 2. luokkien oppilaat

Lisätietoja: www.stakes.fi/kouluterveys

Kuvio 7. Kouluterveyskyselyn koulutyöindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioitujen prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. luokkien opiskelijoista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.

Terveys

Lukiolaisten kokemat oireet vähenivät osin vuodesta 2002 (kuvio 8; liite 3). Viikoittaiset päänsäryt vähenivät lähes kolmasosasta alle neljäsosaan ja useat päivittäiset oireet noin viidesosasta kymmenesosaan. Niska- ja hartiakivut vähenivät hieman vuosina 2000–2004 ja vuonna 2004 lukiolaisista 28 prosentilla oli viikoittain niska- tai hartiakipuja. Keskivaikeaa tai vaikeaa masentuneisuutta oli 7 prosentilla ja reilulla kuudesosalla (18 %) oli lähes päivittäin väsymystä. Myös arviot omasta terveydentilasta paranivat selvästi kahdessa vuodessa. Keskinäiseksi tai huonoksi oman terveydentilansa kokevien osuus pieneni yli neljäsosasta kuudesosaan. Lääkärin toteamat pitkäaikaissairaudet kuitenkin lisääntyivät hieman vuosina 2000–2004 (6 → 12 %). Oireiden vähentymisen myötä myös toistuvat käynnit kouluterveydenhoitajalla vähenivät (8 → 2 %). Lukiolaisista 13 % oli tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henkilökohtaisissa asioissa ja yhtä moni koki vastaanotolle pääsyn vaikeaksi.

Lukiolaisten oireet olivat pääosin maakunnan keskitasoa harvinaisempia, mutta lääkärin toteamat pitkäaikaissairaudet olivat hieman maakuntaa yleisempiä (12 % vs. 9 %). Päänsäryt, masentuneisuus sekä erityisesti niska- ja hartiakivut (28 % vs. 35 %) ja useat päivittäiset oireet (10 % vs. 17 %) olivat Mäntsälän lukiolaisten keskuudessa harvinaisempia kuin keskimäärin Uudellamaalla. Arviot kouluterveydenhuollosta ja sen saatavuudesta olivat maakuntaa myönteisempiä ja toistuvat käynnit kouluterveydenhuollossa maakuntaa harvinaisempia.

Tarkasteltavat indikaattorit:

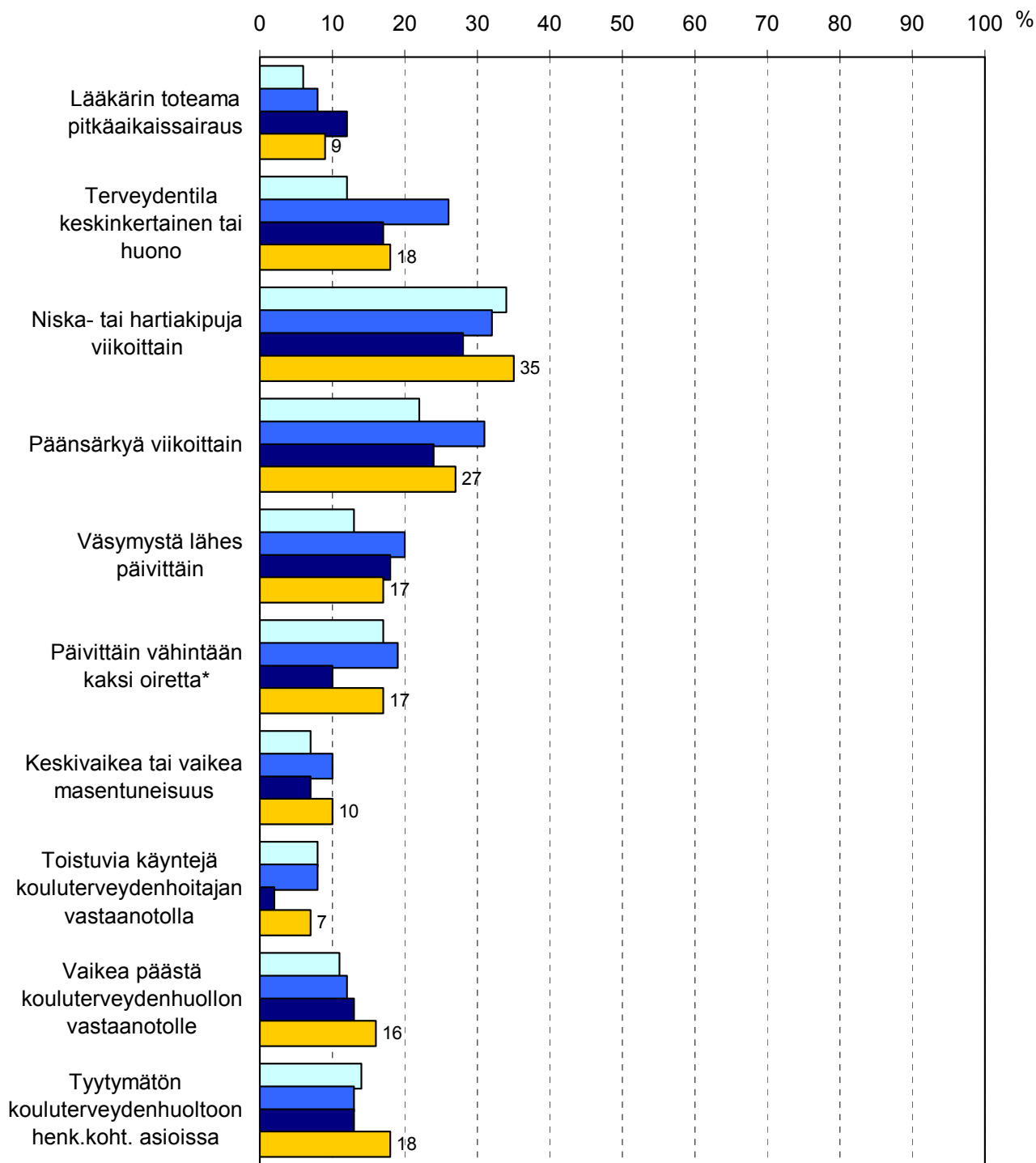
- **Lääkärin toteama pitkäaikaissairaus:** Oppilaalla jokin lääkärin toteama pitkäaikainen sairaus, vika tai vamma, joka haittaa jokapäiväistä toimintaa.
- **Terveydentila keskinäinen tai huono:** Oppilaan kokema terveydentila on joko keskinäinen tai melko tai erittäin huono.
- **Niska- tai hartiakipuja viikoittain:** Vähintään kerran viikossa niska- tai hartiakipuja puolen vuoden aikana.
- **Päänsärkyä viikoittain:** Vähintään kerran viikossa päänsärkyä puolen vuoden aikana.
- **Väsymystä lähes päivittäin:** Päivittäin väsymystä tai heikotusta puolen vuoden aikana.
- **Päivittäin vähintään kaksi oiretta*:** Oppilaalla lähes päivittäin vähintään kaksi seuraavista oireista puolen vuoden aikana: niska- tai hartiakipuja, selän alaosan kipuja, vatsakipuja, jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta, ärtyneisyyttä tai kiukunpurkauksia, vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin, päänsärkyä, väsymystä tai heikotusta.
- **Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus:** Masentuneisuutta mitattiin 12 kysymyksellä, jotka perustuvat Beckin masentuneisuus-mittariin.
- **Toistuvia käyntejä kouluterveydenhoitajan vastaanotolla:** Vähintään kolme käyntiä koulun terveydenhoitajan vastaanotolla lukuvuoden aikana.
- **Vaikea päästä kouluterveydenhuollon vastaanotolle:** Melko tai erittäin vaikeaa päästä koulun lääkärin tai terveydenhoitajan vastaanotolle.
- **Tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henk.koht. asioissa:** Melko tai erittäin tyytymätön koulun terveydenhuollon toimivuuteen henkilökohtaisissa asioissa.

Tuloksia tulkittaessa huomioitavaa:

* Vuonna 2004 poistettiin astman ja allergisen nuhan oireiden kysymykset. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa. Tässä raportissa ilmoitetut indikaattoreiden eri vuosien prosenttiosuudet ovat keskenään vertailukelpoisia.

TERVEYS

Mäntsälä

* indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1996–2003 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa

2000 (n=130) 2002 (n=131) 2004 (n=140) Muu Uusimaa, 2004 (n=3394)

Kouluterveyskysely: lukion 1. ja 2. luokkien oppilaat

Lisätietoja: www.stakes.fi/kouluterveys

Kuvio 8. Kouluterveyskyselyn terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. luokkien opiskelijoista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.

Terveystottumukset

Lukiolaisten terveystottumukset heikkenivät joiltain osin kahdessa vuodessa (kuvio 9; liite 3). Kymmenesosa opiskelijoista jätti kouluruuan syömättä ja 29 % söi useita epäterveellisiä välipaloja viikossa. Hampaiden harjauksen laiminlyönti oli hyvin yleistä ja yli kaksi opiskelijaa kolmesta (68 %) harjasi hampaansa harvemmin kuin kaksi kertaa päivässä. Myöhäinen nukkumaanmeno yleistyi vuodesta 2002 ja vuonna 2004 lukiolaisista 44 % ilmoitti menevänsä klo 23 jälkeen nukkumaan. Päihteiden käyttö lisääntyi kahdessa vuodessa. Päivittäin tupakoivien osuus suureni noin kymmenesosasta yli kuudesosaan (18 %) ja laittomia huumeita kokeilleiden osuus suureni noin kymmenesosasta kuudesosaan kahdessa vuodessa. Humalajuominen lisääntyi selvästi ja vuonna 2004 reilu neljäsosa (27 %) lukiolaisista joi itsensä tosi humalaan vähintään kerran kuussa, kun kaksi vuotta aiemmin osuus oli ollut kuudesosa nuorista. Useiden päihteiden käyttö lisääntyi myös selvästi (6 → 18 %).

Terveystottumukset olivat Mäntsälän lukiossa joiltain osin maakunnan keskitasoa huonompia. Myöhäinen nukkumaanmeno (44 % vs. 35 %), kouluruuan syömättä jättäminen ja erityisesti hampaiden harjauksen laiminlyönti (68 % vs. 52 %) olivat yleisempiä kuin keskimäärin Uudellamaalla. Epäterveellisten välipalojen syöminen taas oli hieman maakuntaa harvinaisempaa. Tupakointi, laittomien huumeiden kokeilu (17 % vs. 14 %) ja useiden päihteiden käyttö olivat myös hieman maakuntaa yleisempiä, mutta humalajuominen oli hieman maakuntaa harvinaisempaa (27 % vs. 31 %).

Tarkasteltavat indikaattorit:

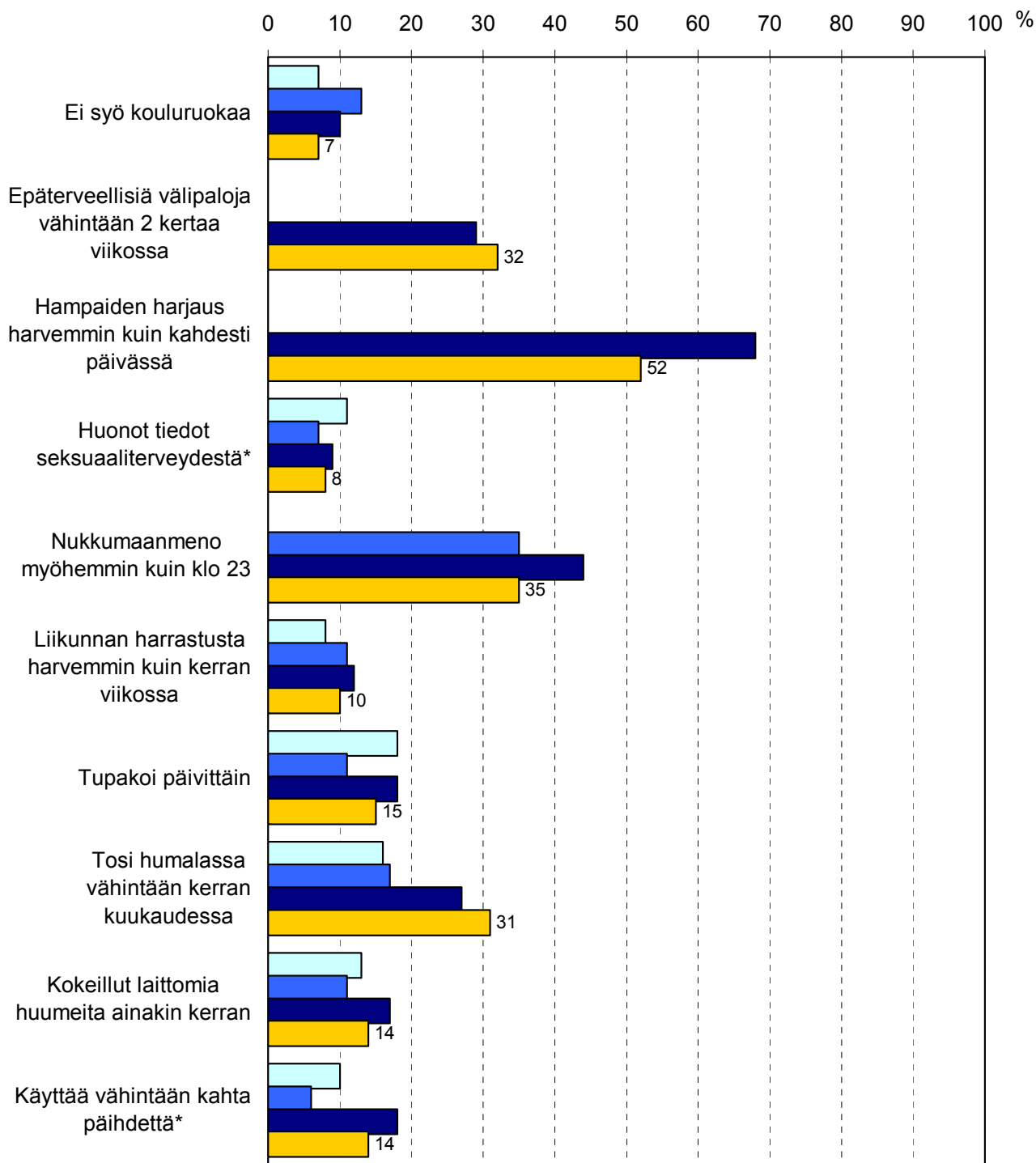
- **Ei syö kouluruokaa:** Oppilas ei juuri syö kouluruokaa.
- **Epäterveellisiä välipaloja vähintään 2 kertaa viikossa:** Oppilas syö makeita tai rasvaisia välipaloja koulussa kouluviikon aikana vähintään 2 kertaa viikossa.
- **Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä:** Oppilas harjaa hampaansa harvemmin kuin kahdesti päivässä.
- **Huonot tiedot seksuaaliterveydestä*:** Muodostuu kuudesta seksuaaliterveyttä koskevasta väittämästä.
- **Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23:** Menee koulupäivinä tavallisesti nukkumaan kello 23 jälkeen.
- **Liikunnan harrastusta harvemmin kuin kerran viikossa:** Harrastaa vapaa-aikana urheilua tai liikuntaa vähintään puoli tuntia kerrallaan harvemmin kuin kerran viikossa tai ei lainkaan.
- **Tupakoi päivittäin:** Tupakoi kerran päivässä tai useammin.
- **Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa:** Käyttää alkoholia tosi humalaan asti vähintään kerran kuukaudessa.
- **Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran:** Kokeillut ainakin kerran marihuanaa, hasista, ekstaasia, heroiinia, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä tai muita vastaavia huumeita.
- **Vähintään kahden päihteen käyttöä*:** Täyttää seuraavista ehdoista vähintään kaksi: käyttää nikotiinia päivittäin, juonut alkoholia tosi humalaan vähintään 4 kertaa elämässä tai tekee sitä pari kertaa kuussa, käyttänyt laittomia huumeita vähintään kaksi kertaa.

Tuloksia tulkittaessa huomioitavaa:

* Vuonna 2004 poistettiin väittämä homoseksuaalisuudesta ja kysymys humalajuomiskerroista. Näiden muutosten vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa. Tässä raportissa ilmoitetut indikaattoreiden eri vuosien prosenttiosuudet ovat keskenään vertailukelpoisia.

TERVEYSTOTTUMUKSET

Mäntsälä

* indikaattorin prosentiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1996–2003 raporteissa ilmoitettujen prosentiosuuksien kanssa

□ 2000 (n=130) ■ 2002 (n=131) ■ 2004 (n=140) ■ Muu Uusimaa, 2004 (n=3394)

Kouluterveyskysely: lukion 1. ja 2. luokkien oppilaat

Lisätietoja: www.stakes.fi/kouluterveys

Kuvio 9. Kouluterveyskyselyn terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosentiosuudet lukion 1. ja 2. luokkien opiskelijoista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.

POHDINTA

Terveys 2015 -kansanterveysohjelma

Terveys 2015 -kansanterveysohjelmassa (www.terveys2015.fi) on korostettu erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä. Tavoitteena on, että:

1. Lasten hyvinvointi lisääntyy, terveydentila paranee ja turvattomuuteen liittyvät oireet ja sairaudet vähenevät merkittävästi.
2. Nuorten tupakointi vähenee siten, että 16–18-vuotiaista alle 15 % tupakoi; nuorten alkoholin ja huumeiden käyttöön liittyvät terveysongelmat kyetään hoitamaan asiantuntevasti eivätkä ne ole yleisempiä kuin 1990-luvun alussa.
3. Nuorten aikuisten miesten tapaturmainen ja väkivaltainen kuolleisuus alenee kolmanneksella 1990-luvun lopun tasosta.

Lisäksi kaikille yhteisenä tavoitteena on mm.

4. Suomalaisten tyytyväisyys terveyspalvelujen saatavuuteen ja toimivuuteen sekä koettu oma terveydentila ja kokemukset ympäristön vaikutuksesta omaan terveyteen säilyvät vähintään nykyisellä tasolla.

Kouluterveyskysely tukee lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä ja Terveys 2015 -ohjelman tavoitteiden toteutumista. Koko maakunnassa ja kaikissa sen kunnissa ja kouluissa tarvitaan tietoja lasten ja nuorten voinnista toiminnan valmisteleminen, seuraamiseen ja myös tuloksellisuuden arviointiin. Mäntsälässä on kerätty vuodesta 2000 alkaen Kouluterveyskyselyn aineistot.

Terveys 2015 -kansanterveysohjelman tavoitteiden toteutuminen Mäntsälässä

Terveys 2015 -ohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi on Mäntsälässä tehtävä vielä töitä. Nuorten niska- ja hartiakivut ja useat päivittäiset oireet lisääntyivät yläluokilla, mutta vähenivät lukiossa. Lukiossa myös arviot omasta terveydentilasta paranivat kahdessa vuodessa. Noin joka kuudes yläluokkalainen ja joka kymmenes lukiolainen poti vähintään kahta päivittäistä oiretta ja noin neljäsosalla oli viikoittain niska- tai hartiakipuja. Tytöt kokevat näitä oireita selvästi useammin kuin pojat sekä peruskoulun yläluokilla että lukiossa. Päänsäryn ja niska- tai hartiakipujen yleisyys oli Etelä-Suomen aineistossa yhteydessä masentuneisuuteen. Niskan, hartioiden ja selän terveyden vahvistaminen ovat tärkeitä asioita sekä kotona että koulussa mm. terveystiedon ja liikunnan oppituntien teemoina. Ergonomiaan ja nuorten ergonomiosaamiseen on myös kiinnitettävä huomiota.

Toisen tavoitekokonaisuuden osalta tulokset ovat sekä myönteisiä että osin hieman huolestuttavia. Päihteiden käyttö väheni yläluokilla hieman, mutta lisääntyi lukiossa. Laittomien huumeiden kokeilu väheni alle kymmenesosaan (7 %) yläluokilla ja lisääntyi kuudesosaan (17 %) lukiossa. Myös useiden päihteiden käyttö ja humalajuominen vähenivät yläluokilla ja lisääntyivät lukiossa. Reilu kuudesosa (18 %) yläluokkalaisista ja yli neljäsosa (27 %) lukiolaisista joi itsensä tosi humalaan vähintään kerran kuussa. Tupakoinnin vähentymisestä huolimatta päivittäin tupakoivien osuus oli yläluokilla edelleen vuonna 2004 hieman Terveys 2015 -ohjelman runsaan kymmenen vuoden päähän asetetun tavoitetason (enintään 15 % 16–18-vuotiaista) yläpuolella (23 %). Myös lukiossa tupakointi yleistyi tavoitetason yläpuolelle (18 %). Päivittäinen tupakointi, humalajuominen ja laittomien huumeiden käyttö olivat Etelä-Suomen aineistossa vahvassa yhteydessä toistuvaan rikkeiden tekemiseen, ja fyysisen uhkan kokemiseen.

WHO:n koululaistutkimuksen mukaan koulukiusaaminen on 11–15-vuotiaiden keskuudessa vähentynyt^{1, 2}. Vuoden 2004 Kouluterveyskyselyssä koulukiusaaminen pysyi kuitenkin Etelä-Suomen aineistossa ja Mäntsälässä ennallaan.

Arviot kouluterveydenhuollosta ja sen saatavuudesta pysyivät vuoden 2002 tasolla yläluokilla ja luki-ossa. Yläluokilla kymmenesosa ja lukiossa 13 % koki vastaanotolle pääsyn vaikeaksi. Tyytymättömiä kouluterveydenhuoltoon henkilökohtaisissa asioissa oli 12 % yläluokkalaisista ja 13 % lukiolaisista. Tyytymättömyys oli hieman maakunnan keskitasoa harvinaisempaa. Mikäli oppilaat kokevat, että vastaanotolle pääsy on erittäin vaikeaa, he ovat myös tyytymättömiä kouluterveydenhuollon toimivuuteen henkilökohtaisissa asioissa. Toisaalta toistuvatkaan käynnit vastaanotolla eivät sinänsä lisää tyytyväisyyttä, mikäli oppilaat eivät koe tarpeensa tulleen tyydytetyksi.

Erityiset hyvinvointihuolet

Vuoden 2004 Kouluterveyskyselyn Etelä-Suomen tulosten mukaan erityisiä huolenaiheita olivat epä-terveellisten välipalojen syöminen yleisyys kouluaikana, hampaiden harjauksen laiminlyöminen, myöhään valvominen arki-iltaisin ja lukiolaisilla humalajuomisen lisääntyminen.

Yläasteen kouluruokailu 2003 -selvityksen³ mukaan kouluruokailuun suhtaudutaan pääosin myönteisesti. Selvityksen mukaan 89 % oppilaista käy ruokalassa ja lähes kaikki oppilaat (95 %) syövät pääruuan. Kuitenkin yhä harvempi oppilas – vain 13 % – syö kouluaterian sellaisena kokonaisuutena, joksi se on suunniteltu: pääruoka, salaatti/tuorepala, leipä ja maito. Kouluterveydenhuolto 2002 -oppaan⁴ kanta virvoitusjuomien ja karamellien kouluun sopivuuteen on selkeän kielteinen. Limsan ja karkkien myynti tapahtuu automaateista, kioskeista tai erilaisten projektien puitteissa, yleensä osana varainkeruuta oppilaskuntien toiminnan tai luokkaretkien rahoittamiseksi. Samalla kuitenkin luodaan mielikuva jatkuvan napostelun hyväksyttävyydestä ja edesautetaan lapsia omaksumaan epäterveelliset elämäntavat. Varainhankinnassa käytettävien tuotteiden valinnassa tulisi käyttää harkintaa ja kanttiinin valikoimasta voisi konsultoida mm. suun terveydenhuollon henkilöstöä. Lisäksi oppilaille tulisi tarjota mahdollisuus saada janojuomaksi vettä virvoitusjuomien sijaan.

Suomalaisten lasten hammasterveys on parantunut jatkuvasti 1990-luvun alkuun saakka. Sen jälkeen tilanne on pysynyt ennallaan. Lasten hampaiden reikiintymistä ei saada enää vähenemään hammashoidolla, vaan ehkäisyllä. Hammasterveyden edistämiseksi ja hampaiden reiättömänä pitämiseksi tulee napostelussa noudattaa kohtuutta ja hampaat tulee harjata fluorihammastahnalla kaksi kertaa päivässä.

Jo aikaisemmin on Nuorten terveystapatutkimuksen ja WHO:n koululaistutkimuksen aineistoissa kiinnitetty huomiota nuorten valvomiseen ja univajeeseen^{5, 6}. Nukkumista kysyttiin nyt toisen kerran Kouluterveyskyselyssä. Myöhään valvominen on pysynyt edelleenkin varsin yleisenä. Alustavat tarkemmat tutkimukset tämän vuoden Etelä-Suomen aineistosta osoittavat univajeen olevan yhteydessä lintsauskeen ja väsymykseen.

¹ Kannas, Lasse & Välimaa, Raili & Liinamo, Arja & Tynjälä, Jorma: Oppilaiden kokemuksia kouluviihtyvyydestä ja kuormittuneisuudesta sekä koulukiusaamisesta Euroopassa ja Kanadassa. Teoksessa: Kannas, Lasse: Koululaisten kokema terveys, hyvinvointi ja kouluviihtyvyys. Helsinki: Opetushallitus, 1995.

² Craig, Wendy M. & Harel, Yossi: Bullying, physical fighting and victimization. Teoksessa: Currie, Candace & Roberts, Chris & Morgan, Antony & Smith, Rebecca & Settertobulte, Wolfgang & Samdal, Oddrun & Barnekow Rasmussen, Vivian (toim.): Young people's health in context. Health Behaviour in Scholl-aged Children (HBSC) study: international report from yhe 2001/2002 survey. Denmark: WHO, 2004.

³ Urho, Ulla-Marja & Hasunen, Kaija: Yläasteen kouluruokailu 2003. Selvitys peruskoulun 7-9 -luokkien oppilaiden kouluruokailusta. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2003:17. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 2003.

⁴ Kouluterveydenhuolto 2002. Opas kouluterveydenhuollolle, peruskouluille ja kunnille. Oppaita 51. Helsinki: Stakes, 2002.

⁵ Rimpelä, Matti & Rimpelä, Arja: Kouluterveyskysely 2002: Myöhäinen nukkumaanmeno ja univaje lisäävät nuorten oireisuutta. Kouluterveys 2002 -tiedotuslehti (2002): 15, 24–25.

⁶ Tynjälä, Jorma & Villberg, Jari & Kannas, Lasse: Nuorten nukkumistottumukset ja väsyneisyys vuosina 1984-98. Suomen Lääkärilehti 57 (2002): 30-32, 2993-2998.

Alkoholijuomien valmisteverojen alentaminen ja EU-maista tuodun alkoholin tuontikiintiöiden poistaminen lisäsivät aikuisten alkoholin myyntiä⁷. Muutos alkoholin käytössä näkyi myös nuorilla. Tämän vuoden Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan vähintään kerran kuukaudessa tosi humalassa olleiden osuus lisääntyi Etelä-Suomessa erityisesti lukiolaisilla. Toisaalta niiden nuorten määrä, jotka eivät käytä lainkaan alkoholia on lisääntynyt erityisesti 2000-luvulla⁸.

Alkon viikkomyyntitilaston mukaan alkoholin käytön lisäys on kohdistunut eniten viinon ja muiden väkevien juomien sekä long drink -juomien käytön lisääntymiseen. ESPAD-tutkimuksen⁹ mukaan 15–16-vuotiaat tytöt käyttivät vuonna 1999 eniten siideriä ja pojat olutta, joskin myös väkevät, viinit ja long drink -juomat ja kotiviini olivat käytössä. Nuorten alkoholijuomien valinnan muutoksesta ei ole tehty viimeaikaisia selvityksiä. Kouluterveyskyselyn aineisto kerättiin viikoilla 16–18, jolloin ainakin aikuisilla tehtyjen selvitysten mukaan suurin lisäys alkoholin käytössä oli jo ohitettu. Seuraava Kouluterveyskysely näyttää mille tasolle nuorten humalajuomisen prosenttiosuus tasaantuu.

Tulosten hyödyntäminen

Kouluterveyskysely on tarkoitettu osaksi kuntien "hyvinvointitilinpitoa". Hyvinvointitilinpidoilla tarkoitetaan kaikkea sitä tietoa ja tietojen keräämistä, jonka avulla kunnassa ja maakunnassa tiedetään, missä ollaan ja mihin suuntaan pitäisi pyrkiä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Kouluterveyskyselyn avulla on mahdollista seurata hyvinvoinnin kehitystä omassa kunnassa ja koulussa sekä verrata sitä koko maakunnan ja Suomen tilanteeseen. Näin voidaan myös asettaa konkreettisia tavoitteita lähivuosiksi.

Useissa kunnissa Kouluterveyskyselyn tiedot on yhdistetty muuhun lasten ja nuorten hyvinvointia kuvaavaan tietoon erityisesti lasten hyvinvointiselonteoksi, joka on esitelty kunnanvaltuustolle ja jonka ydintiedot ovat vuosittain mukana kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmassa ja kuntakertomuksessa. Kouluterveyskysely rakentaa omalta osaltaan kunnan hyvinvointitilinpitoa. Tuloksista voi harvoin johtaa suoraan suosituksia jatkotoimenpiteiksi. Jotta tieto tulisi myös hyödynnettyä, on tärkeää valmistella työsuunnitelma ja arvioida aikaisemmilla kyselykerroilla kertyneitä kokemuksia.

Kouluterveyskyselyn tulosten hyväksikäytön helpottamiseksi on Stakesissa perustettu marraskuussa 2003 Kouluterveyslähettiläverkosto. Kouluterveyslähettiläät ovat sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilaisia (esim. ammattikorkeakoulun lehtoreita tai kouluterveydenhoitajia), jotka tarjoavat Kouluterveyskyselyn pohjalta räätälöityä koulutusta sekä konsultointi-, kehittämis- ja tutkimuspalveluja kunnille, kouluille ja muille yhteisöille. Kouluterveyslähettiläs voi toimia mm. luennoitsijana, asiantuntijana vanhempainilloissa, sovitun projektityön tai oppilastyönä tehtävän intervention suunnittelijana ja ohjaajana. Palvelu räätälöidään aina tilaajan toiveiden mukaisesti. Kouluterveyslähettiläverkoston koordinoijana toimii Stakes, joka myös tarjoaa Kouluterveyslähettiläille konsultointiapua sekä koulutusta 3–4 kertaa vuodessa. Kouluterveyslähettilään ja koulun välisestä yhteistyöstä tehdään kirjallinen toimintasuunnitelma, jossa määritellään vastualueet, vastuuhenkilöt, toimintatavat, työtehtävät ja seuranta. Kouluterveyslähettiläs tai ammattikorkeakoulu, jossa hän työskentelee, laskuttaa yhteisen hinnoittelun mukaisesti työn tilaajaa tehdystä työstä. Oman kunnan Kouluterveyslähettilään yhteystiedot saa Stakesista.

⁷ Karlsson, Thomas & Ruotsalainen, Jussi & Tigerstedt, Christoffer & Österberg, Esa: Vuoden 2004 alun alkoholilojen muutokset Suomessa myyntitilastojen ja lehdistökirjoittelun valossa. Aiheita 12/2004. Helsinki: Stakes, 2004.

⁸ Rimpelä, Arja & Lintonen, Tomi & Pere, Lasse & Rainio, Susanna & Rimpelä, Matti: Nuorten terveystapatutkimus 2003. Tupakkatuotteiden ja päihteiden käytön muutokset 1977-2003. Aiheita 13/2003. Helsinki: Stakes, 2003.

⁹ Ahlström, Salme & Metso, Leena & Tuovinen, Eeva-Liisa: Miten nuorten päihteiden käyttö on muuttunut vuodesta 1995 vuoteen 1999? Yhteiskuntapolitiikka (1999): 5-6, 480–487.

LIITTEET

Liite 1. Indikaattoreiden muodostaminen

Kysymysnumerot viittaavat vuoden 2004 Kouluterveyskyselyn lomakkeeseen. Osa indikaattoreista on muutettu, mistä on maininta indikaattorikuvauksen huomautus-kentässä. Muutettujen indikaattoreiden prosenttiosuuksia ei voi verrata aiempien vuosien raporteissa ilmoitettuihin prosenttiosuuksiin. Tässä raportissa ilmoitetut indikaattoreiden eri vuosien prosenttiosuudet ovat keskenään vertailukelpoisia.

Elinolot

Vanhemmuuden puutetta, % (tieto saatavilla vuodesta 2002)

Lyhyt kuvaus: Vanhemmuuden puute koostuu seuraavista: vanhemmat eivät tunne oppilaan ystäviä, eivät tiedä missä he viettävät viikonloppuiltansa, oppilas ei pysty keskustelemaan vanhempiensa kanssa asioistaan eivätkä saa kotoa apua kouluvaikeuksiin. Indikaattoriin on otettu mukaan ne vastaajat, jotka saivat summamuuttujasta enemmän kuin kolmasosan maksimipisteistä.

Indikaattorin muodostus:

91. Tuntevatko vanhempasi useimmat ystäväsi? (Pisteytys: Molemmat tuntevat=0; Vain isä tuntee, Vain äiti tuntee=1; Kumpikaan ei tunne=3)

92. Tietävätkö vanhempasi, missä vietät perjantai- tai lauantai-iltasi? (Pisteytys: Tietävät aina=0; Tietävät joskus=1; Useimmiten eivät tiedä=3)

93. Pystytkö keskustelemaan vanhempiesi kanssa omista asioistasi? (Pisteytys: En juuri koskaan=3; Silloin tällöin=2; Melko usein=1; Usein=0)

10. Jos sinulla on vaikeuksia koulunkäynnissä ja opiskelussa, kuinka usein saat apua kotona? (Pisteytys: Aina kun tarvitsen =0; Useimmiten=1; Harvoin=2; En juuri koskaan=3). Mukaan otettiin 5-12 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Vuonna 2004 lomakkeesta jätetty pois kysymys "Jos sinulla on ongelmia koulussa, ovatko vanhempasi valmiita auttamaan sinua?". Kysymys on korvattu sisällöltään vastaavalla kysymyksellä 10. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1996–2003 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

Vanhemmat eivät tiedä viikonloppuiltojen viettopaikkaa, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Vanhemmat eivät tiedä aina, missä oppilas viettää viikonloppuiltansa.

Indikaattorin muodostus:

92. Tietävätkö vanhempasi, missä vietät perjantai- ja lauantai-iltasi? (Pisteytys: Tietävät aina=0; Tietävät joskus, Useimmiten eivät tiedä=1). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Perherakenteena muu kuin ydinperhe, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilaan perhe on muu kuin ydinperhe.

Indikaattorin muodostus:

96. Kuuluuko perheeseesi? (Pisteytys: Äiti ja isä=0; Äiti ja isäpuoli, Isä ja äitipuoli, Vain äiti, Vain isä, Avo-/aviomies tai -vaimo, Joku muu huoltaja=1). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Vähintään yksi vanhempi työttömänä vuoden aikana, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Vähintään yksi vanhemmista ollut työttömänä tai pakkolomalla vuoden aikana.

Indikaattorin muodostus:

95. Ovatko vanhempasi olleet viimeksi kuluneen vuoden aikana työttöminä tai pakkolomalla? (Pisteytys: Ei kumpikaan=0; Toinen vanhemmistani, Molemmat vanhempani=1). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Ainakin yksi vanhemmista tupakoi, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Vähintään yksi vanhemmista tupakoi nykyisin.

Indikaattorin muodostus:

62. Ovatko vanhempasi tupakoineet Sinun elinaikanasi? Äiti (Pisteytys: Ei ole koskaan tupakoinut, On tupakoinut, mutta lopettanut=0; Tupakoi nykyisin=1; En osaa sanoa=0)

62. Ovatko vanhempasi tupakoineet Sinun elinaikanasi? Isä (Pisteytys: Ei ole koskaan tupakoinut, On tupakoinut, mutta lopettanut=0; Tupakoi nykyisin=1; En osaa sanoa=0). Mukaan otettiin 1-2 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Vuonna 2004 äidin ja isän tupakointia koskevat kysymykset yhdistettiin saman kysymyksen alakohdiksi.

Ei yhtään läheistä ystävää, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilaalla ei ole yhtään läheistä ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioista.

Indikaattorin muodostus:

90. Onko Sinulla tällä hetkellä todella läheistä ystävää, jonka kanssa voit keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista omista asioistasi? (Pisteitys: Ei ole läheisiä ystäviä=1; On yksi läheinen ystävä, On kaksi läheistä ystävää, On useampia läheisiä ystäviä=0). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana, % (tieto saatavilla vuodesta 2002)

Lyhyt kuvaus: Oppilas on vuoden aikana tehnyt seuraavista rikkeistä vähintään kahta tai vähintään kaksi kertaa: tehnyt töherryksiä, vahingoittanut koulun omaisuutta, vahingoittanut muuta omaisuutta, varastanut, hakannut jonkun.

Indikaattorin muodostus:

88. Oletko viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana tehnyt seuraavia asioita?

- Kirjoittanut tai maalannut kirjoituksia tai graffiteja seiniiin, busseihin, pysäkkikatoksiin, ikkunoihin tai muihin vastaaviin paikkoihin (Pisteitys: En ole=0; Kerran=1; 2-4 kertaa=2; Yli 4 kertaa=3)
- Tahallasi vahingoittanut tai tuhonnut koulun omaisuutta tai koulurakennusta (Pisteitys: En ole=0; Kerran=1; 2-4 kertaa=2; Yli 4 kertaa=3)
- Tahallisesti vahingoittanut tai tuhonnut muuta kuin koululle kuuluvaa omaisuutta (Pisteitys: En ole=0; Kerran=1; 2-4 kertaa=2; Yli 4 kertaa=3)
- Varastanut jotakin kaupasta tai kioskista (Pisteitys: En ole=0; Kerran=1; 2-4 kertaa=2; Yli 4 kertaa=3)
- Hakannut jonkun (Pisteitys: En ole=0; Kerran=1; 2-4 kertaa=2; Yli 4 kertaa=3). Mukaan otettiin 2-15 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Vuonna 2002 lomakkeesta jätetty pois elinaikana tehdyt rikkeet ja kysytyt niitä vain 12 kuukauden ajalta. Alakohdaksi kysymyssarjaan lisätty "Osallistunut tappeluun" (ei mukana indikaattorissa). Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 2000–2001 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana, % (tieto saatavilla vuodesta 2002)

Lyhyt kuvaus: Oppilas on kokenut fyysistä uhkaa, jos häneltä on varastettu uhkailemalla, uhattu vahingoittaa tai käyty kimppuun vuoden aikana.

Indikaattorin muodostus:

89. Onko Sinulle viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana tehty seuraavia asioita?

- Varastettu tai yritetty varastaa jotain käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä (Pisteitys: Kyllä=1; Ei=0)
- Uhattu vahingoittaa ruumiillisesti (Pisteitys: Kyllä=1; Ei=0)
- Käyty ruumiillisesti kimppuusi kuten lyöty, potkittu tai käytetty jotain asetta (Pisteitys: Kyllä=1; Ei=0). Mukaan otettiin 1-3 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Vuonna 2002 lomakkeesta jätetty pois elinaikana rikkeiden kohteeksi joutuminen ja kysytyt sitä vain 12 kuukauden ajalta. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 2000–2001 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

Käyttövarat yli 17 euroa viikossa, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilaalla keskimäärin yli 17 euroa käyttövaroja viikossa.

Indikaattorin muodostus:

98. Kuinka paljon Sinulla on rahaa käytettävissäsi keskimäärin viikossa (viikkorahaa tai muita tuloja, jotka saat käyttää niin kuin haluat)? (Pisteitys: Alle 1 euro, 1-2 euroa, 3-6 euroa, 7-9 euroa, 10-17 euroa=0; 18-35 euroa, Yli 35 euroa=1). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Vuonna 2002 siirrytty markoista euroihin.

Koulutyö

Koulun fyysisissä työoloissa puutteita, % (tieto saatavilla vuodesta 1997)

Lyhyt kuvaus: Työskentelyä haittaavat tekijät olivat opiskelutilojen ahtaus, melu, sopimaton valaistus, huono ilmanvaihto, lämpötila, likaisuus, epä mukavat työtuolit tai -pöydät, huonot sosiaalitulat, tapaturmavaara. Vaihtoehto melko vähän antoi 1 pisteen, melko paljon antoi 2 pistettä ja erittäin paljon 3 pistettä. Indikaattoriin on otettu mukaan ne vastaajat, jotka saivat summamuuttujasta enemmän kuin kolmasosan maksimipisteistä.

Indikaattorin muodostus:

8. Haittaavatko seuraavat seikat työskentelyäsi koulussa?

- Opiskelutilojen ahtaus (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)
- Melu, kaiku (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)
- Sopimaton valaistus (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)
- Huono ilmanvaihto tai huoneilma (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)
- Lämpötila (kuumuus, kylmyys, veto) (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)
- Likaisuus, pölyisyys (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)
- Epämukavat työtuolit tai -pöydät (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)
- Huonot sosiaalitulat (WC, pukeutumis- ja peseytymistilat) (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)
- Tapaturmavaara (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3). Mukaan otettiin 10-27 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Koulun huono sisäilma haittaa, % (tieto saatavilla vuodesta 1997)

Lyhyt kuvaus: Huono ilmanvaihto tai huoneilma haittasi melko tai erittäin paljon työskentelyä.

Indikaattorin muodostus:

8. Haittaavatko seuraavat seikat työskentelyäsi koulussa?

- Huono ilmanvaihto tai huoneilma (Pisteitys: Ei lainkaan, Melko vähän=0; Melko paljon, Erittäin paljon=1). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Koulun työilmapiirissä ongelmia, % (tieto saatavilla vuodesta 1998)

Lyhyt kuvaus: Muodostuu neljästä opettajasuhteeseen ja luokan ilmapiiriin liittyvästä väittämästä, kahdesta työympäristöön liittyvästä haittatekijästä sekä kolmesta vuorovaikutukseen liittyvästä opiskeluvaikeuskysymyksestä. Indikaattoriin on otettu mukaan ne vastaajat, jotka saivat summamuuttujasta enemmän kuin kolmasosan maksimipisteistä.

Indikaattorin muodostus:

4. Opettajani odottavat minulta liikaa koulussa (Pisteitys: Täysin samaa mieltä=3; Samaa mieltä=2; Eri mieltä, Täysin eri mieltä=0)

4. Opettajat kohtelevat meitä oppilaita oikeudenmukaisesti (Pisteitys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä=0; Eri mieltä=2; Täysin eri mieltä=3)

4. Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä (Pisteitys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä=0; Eri mieltä=2; Täysin eri mieltä=3)

4. Luokassani on hyvä työrauha (Pisteitys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä=0; Eri mieltä=2; Täysin eri mieltä=3)

8. Haittaavatko seuraavat seikat työskentelyäsi?

- Työympäristön rauhattomuus (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)

- Kiireisyys (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)

9. Miten koulunkäyntisi sujuu? Onko sinulla vaikeuksia seuraavissa asioissa?

- Työskentely ryhmässä (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)

- Koulukavereiden kanssa toimeentuleminen (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)

- Opettajien kanssa toimeentuleminen (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3). Mukaan otettiin 10-27 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa, % (tieto saatavilla vuodesta 1998)

Lyhyt kuvaus: Muodostuu kolmesta opettajien ja oppilaiden vuorovaikutusta kuvaavasta väittämästä. Eri mieltä olleet saivat 1 pisteen ja täysin eri mieltä olleet 2 pistettä. Indikaattoriin on otettu mukaan ne vastaajat, jotka saivat summamuuttujasta enemmän kuin kolmasosan maksimipisteistä.

Indikaattorin muodostus:

4. Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni tunnilla (Pisteitys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä=0; Eri mieltä=1; Täysin eri mieltä=2)

4. Opettajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu (Pisteitys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä=0; Eri mieltä=1; Täysin eri mieltä=2)

4. Oppilaiden mielipiteet otetaan huomioon koulutyön kehittämisessä (Pisteitys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä=0; Eri mieltä=1; Täysin eri mieltä=2). Mukaan otettiin 3-6 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Koulutyöhön liittyvä työmäärä oli lukuvuoden aikana jatkuvasti tai melko usein liian suuri.

Indikaattorin muodostus:

6. Millaiseksi olet kokenut koulutyöhön liittyvän työmääräsi tämän lukuvuoden aikana? (Pisteitys: Jatkuvasti liian suuri, Melko usein liian suuri=1; Sopiva, Melko usein liian vähäinen, Jatkuvasti liian vähäinen=0). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Opiskeluvaikeuksia, % (tieto saatavilla vuodesta 1998)

Lyhyt kuvaus: Opiskeluvaikeuksia mitattiin seuraavien asioiden avulla: läksyjen tekeminen, kokeisiin valmistautuminen, parhaan opiskelutavan löytäminen, omatoimisuutta vaativien tehtävien hoitaminen, kirjoittamistehtävien tekeminen, lukemistehtävien tekeminen, opetuksen seuraaminen. Vaihtoehto melko vähän (vaikeuksia) antoi 1 pisteen, melko paljon 2 pistettä ja erittäin paljon 3 pistettä. Indikaattoriin on otettu mukaan ne vastaajat, jotka saivat summamuuttujasta enemmän kuin kolmasosan maksimipisteistä.

Indikaattorin muodostus:

9. Miten koulunkäyntisi sujuu? Onko sinulla vaikeuksia seuraavissa asioissa?

- Läksyjen tai muiden vastaavien tehtävien tekeminen (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)

- Kokeisiin valmistautuminen (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)

- Itselleni parhaiten sopivan opiskelutavan löytäminen (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)

- Omatoimisuutta vaativien tehtävien aloittaminen tai valmiiksi hoitaminen (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)

- Kirjoittamista vaativien tehtävien tekeminen (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)

- Lukemista (esim. kirjasta) vaativien tehtävien tekeminen (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3)

- Opetuksen seuraaminen oppitunneilla (Pisteitys: Ei lainkaan=0; Melko vähän=1; Melko paljon=2; Erittäin paljon=3). Mukaan otettiin 8-21 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta, % (tieto saatavilla vuodesta 2004)

Lyhyt kuvaus: Oppilas saa harvoin tai ei saa juuri koskaan apua koulusta eikä kotoa koulunkäynnin ja opiskelun vaikeuksiin.

Indikaattorin muodostus:

10. Jos sinulla on vaikeuksia koulunkäynnissä ja opiskelussa, kuinka usein saat apua?

- Koulussa (Pisteitys: Aina kun tarvitsen, Useimmiten=0; Harvoin, En juuri koskaan=1)

- Kotona (Pisteitys: Aina kun tarvitsen, Useimmiten=0; Harvoin, En juuri koskaan=1). Mukaan otettiin 2 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Indikaattorin pisteitystä muutettiin v. 2004 niin, että indikaattoriin otettiin mukaan ne vastaajat, jotka eivät saaneet apua koulussa eivätkä saaneet apua kotona. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1998–2003 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

Ei pidä lainkaan koulunkäynnistä, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilas ei pidä lainkaan koulunkäynnistä.

Indikaattorin muodostus:

5. Mitä pidät koulunkäynnistä tällä hetkellä? Pidän koulunkäynnistä (Pisteitys: Hyvin paljon, Melko paljon, Melko vähän=0; En lainkaan=1). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana, % (tieto saatavilla vuodesta 2002)

Lyhyt kuvaus: Pinnannut ainakin 2 kokonaista koulupäivää kuukauden aikana.

Indikaattorin muodostus:

11. Kuinka monta kokonaista koulupäivää olet ollut pinnaamisen tai lintsauksen takia poissa viimeisten 30 päivän aikana? (Pisteitys: En yhtään, Yhden päivän=0; 2-3 päivää, Yli 3 päivää=1). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Vuonna 2002 lisättiin poissaolokysymyksiin alakohta "Muiden syiden takia, minkä?", joka muutettiin edelleen v. 2004 muotoon "Muista syistä". Näiden muutosten vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1996–2001 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Kiusaamisen uhrina koulussa noin kerran viikossa tai useammin lukukauden aikana.

Indikaattorin muodostus:

13. Kuinka usein Sinua on kiusattu koulussa tämän lukukauden aikana? (Pisteitys: Useita kertoja viikossa, Noin kerran viikossa=1; Harvemmin, Ei lainkaan=0). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Terveys

Lääkärin toteama pitkäaikais sairaus, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilaalla jokin lääkärin toteama pitkäaikainen sairaus, vika tai vamma, joka haittaa jokapäiväistä toimintaa.

Indikaattorin muodostus:

21. Onko Sinulla jokin lääkärin toteama pitkäaikainen sairaus, vika tai vamma, joka haittaa jokapäiväistä toimintaasi? (Pisteitys: Ei=0; Kyllä=1).

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Terveydentila keskinkertainen tai huono, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilaan kokema terveydentila on joko keskinkertainen tai melko tai erittäin huono.

Indikaattorin muodostus:

16. Mitä mieltä olet terveydentilastasi? Onko se (Pisteitys: Erittäin hyvä, Melko hyvä=0; Keskinkertainen, Melko tai erittäin huono=1). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Niska- tai hartiakipu ja viikoittain, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Vähintään kerran viikossa niska- tai hartiakipu puolen vuoden aikana.

Indikaattorin muodostus:

17. Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein? Niska- tai hartiakipu (Pisteitys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa=0; Noin kerran viikossa, Lähes joka päivä=1). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Päänsärkyä viikoittain, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Vähintään kerran viikossa päänsärkyä puolen vuoden aikana.

Indikaattorin muodostus:

17. Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein? Päänsärkyä (Pisteitys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa=0; Noin kerran viikossa, Lähes joka päivä=1). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Väsymystä lähes päivittäin, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Päivittäin väsymystä tai heikotusta puolen vuoden aikana.

Indikaattorin muodostus:

17. Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein? Väsymystä tai heikotusta (Pisteitys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Päivittäin vähintään kaksi oiretta, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilaalla lähes päivittäin vähintään kaksi seuraavista oireista puolen vuoden aikana: niska- tai hartiakipuja, selän alaosan kipuja, vatsakipuja, jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta, ärtyneisyyttä tai kiukunpurkauksia, vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin, päänsärkyä, väsymystä tai heikotusta.

Indikaattorin muodostus:

17. Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein?

- Niska- tai hartiakipuja (Pisteitys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1)

- Selän alaosan kipuja (Pisteitys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1)

- Vatsakipuja (Pisteitys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1)

- Jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta (Pisteitys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1)

- Ärtyneisyyttä tai kiukunpurkauksia (Pisteitys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1)

- Vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin (Pisteitys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1)

- Päänsärkyä (Pisteitys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1)

- Väsymystä tai heikotusta (Pisteitys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa=0; Lähes joka päivä=1). Mukaan otettiin 2-8 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Vuonna 2004 poistettiin astman ja allergisen nuhan oireiden kysymykset. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosentiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1997–2003 raporteissa ilmoitettujen prosentiosuuksien kanssa.

Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus, % (tieto saatavilla vuodesta 1997)

Lyhyt kuvaus: Masentuneisuutta mitattiin 12 kysymyksellä, jotka perustuvat Beckin masentuneisuus-mittariin. Kahdesta positiivisesta vaihtoehdosta ei saanut pisteitä, kolmannelle sai 1 pisteen, neljännelle 2 pistettä ja viidennelle 3 pistettä. Vastaajan piti saada vähintään 8 pistettä.

Indikaattorin muodostus:

Seuraavat kysymykset käsittelevät mielialan erilaisia piirteitä. Vastaa kuhunkin kysymykseen siten, millaiseksi tunnet itsesi tänään.

23. Minkälainen on mielialasi?

24. Miten suhtaudut tulevaisuuteen?

25. Miten katsot elämäsi sujuneen?

26. Miten tyytyväiseksi tai tyytymättömäksi tunnet itsesi?

27. Minkälaisena pidät itseäsi?

28. Onko Sinulla pettymyksen tunteita?

29. Miten suhtaudut vieraitten ihmisten tapaamiseen?

30. Miten koet päätösten tekemisen?

31. Minkälaisena pidät olemustasi ja ulkonäköäsi?

32. Minkälaista nukkumisesi on?

33. Tunnetko väsymystä ja uupumusta?

34. Minkälainen ruokahalusi on?

(Pisteitys: vaihtoehdot 1,2=0; vaihtoehto 3=1; vaihtoehto 4=2; vaihtoehto 5=3). Mukaan otettiin 8-36 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Toistuvia käyntejä kouluterveydenhoitajan vastaanotolla, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Vähintään kolme käyntiä koulun terveydenhoitajan vastaanotolla lukuvuoden aikana.

Indikaattorin muodostus:

18. Kuinka monta kertaa olet tämän lukuvuoden aikana käynyt koulusi terveydenhoitajan vastaanotolla? (Pisteitys: En lainkaan, Kerran, Kaksi kertaa=0; 3 kertaa tai useammin =1). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Vaikea päästä kouluterveydenhuollon vastaanotolle, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Melko tai erittäin vaikeaa päästä koulun lääkärin tai terveydenhoitajan vastaanotolle.

Indikaattorin muodostus:

19. Jos jostain syystä haluaisit mennä koulusi lääkärin tai terveydenhoitajan vastaanotolle, miten helppoa sinne on päästä? (Pisteitys: Erittäin helppoa, Melko helppoa=0; Melko vaikeaa, Erittäin vaikeaa =1). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henk.koht. asioissa, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Melko tai erittäin tyytymätön koulun terveydenhuollon toimivuuteen henkilökohtaisissa asioissa.

Indikaattorin muodostus:

20. Kuinka hyvin koulusi terveydenhuolto toimii silloin, kun oppilaat haluavat keskustella henkilökohtaisista asioistaan (esim. seksi, masennus)? Oletko siihen (Pisteitys: Erittäin tyytyväinen, Melko tyytyväinen=0; Melko tyytymätön, Erittäin tyytymätön=1). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Terveystottumukset

Ei syö kouluruokaa, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Oppilas ei juuri syö kouluruokaa.

Indikaattorin muodostus:

81. Mikä seuraavista vaihtoehdoista parhaiten kuvaa kouluruokailuasi (Pisteitys: Syön yleensä tarjotun ruuan, Syön yleensä leivän, juoman ja/ tai salaatin, mutta harvoin pääruokaa=0; En juuri syö kouluruokaa =1). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Epäterveellisiä välipaloja vähintään 2 kertaa viikossa, % (tieto saatavilla vuodesta 2004)

Lyhyt kuvaus: Oppilas syö makeita tai rasvaisia välipaloja koulussa kouluviikon aikana vähintään 2 kertaa viikossa.

Indikaattorin muodostus:

82. Mitä muuta kuin kouluruokalassa tarjottua ruokaa syöt yleensä koulussa kouluviikon aikana?

- Makeaa kahvipöppä (Pisteitys: Harvemmin kuin kerran viikossa=0; 1-2 kertaa viikossa=1; 3-5 kertaa viikossa=2)

- Lihapiirakkaa, hampurilaista tms. (Pisteitys: Harvemmin kuin kerran viikossa=0; 1-2 kertaa viikossa=1; 3-5 kertaa viikossa=2)

- Makeisia (Pisteitys: Harvemmin kuin kerran viikossa=0; 1-2 kertaa viikossa=1; 3-5 kertaa viikossa=2)

- Jäätelöä (Pisteitys: Harvemmin kuin kerran viikossa=0; 1-2 kertaa viikossa=1; 3-5 kertaa viikossa=2)

- Sokeroitua virvoitusjuomaa (Pisteitys: Harvemmin kuin kerran viikossa=0; 1-2 kertaa viikossa=1; 3-5 kertaa viikossa=2)

- Vähäkalorista virvoitusjuomaa (Pisteitys: Harvemmin kuin kerran viikossa=0; 1-2 kertaa viikossa=1; 3-5 kertaa viikossa=2). Mukaan otettiin 2-12 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä, % (tieto saatavilla vuodesta 2004)

Lyhyt kuvaus: Oppilas harjaa hampaansa harvemmin kuin kahdesti päivässä.

Indikaattorin muodostus:

86. Kuinka usein harjaat hampaasi? (Pisteitys: En koskaan, Noin kerran viikossa tai harvemmin, Noin 2-3 kertaa viikossa, Noin 4-5 kertaa viikossa, Noin kerran päivässä=1; Useampia kertoja päivässä=0). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Huonot tiedot seksuaaliterveydestä, % (tieto saatavilla vuodesta 1998)

Lyhyt kuvaus: Muodostuu kuudesta seksuaaliterveyttä koskevasta väittämästä. Oikein tiedetystä vastauksesta (huom. kysymyskohtaisesti vastausvaihtoehdona voi olla oikein tai väärin) ei saanut pisteitä, väärästä ja en tiedä -vastauksista sai 1 pisteen. Indikaattoriin on otettu mukaan ne vastaajat, jotka saivat summamuuttujasta enemmän kuin kolmasosan maksimipisteistä.

Indikaattorin muodostus:

44. Seuraavat väittämät käsittelevät sukupuolielämää koskevaa tietouttasi ja käsityksiäsi.

- Kuuautisten alkaminen on merkki siitä, että tyttö voi tulla raskaaksi (Pisteitys: Oikein=0; Väärin, En tiedä=1)

- Ehkäisyvälineistä vain kondomi suojaa sukupuolitaudeilta (Pisteitys: Oikein=0; Väärin, En tiedä=1)

- Sukupuolitauti on joskus täysin oireeton (Pisteitys: Oikein=0; Väärin, En tiedä=1)

- Nainen ei voi tulla raskaaksi ensimmäisellä yhdyntäkerralla (Pisteitys: Oikein=1; Väärin=0, En tiedä=1)

- Siemensyöksyjen alkaminen on merkki siitä, että poika on tullut sukukypsäksi ja voi siittää lapsia (Pisteitys: Oikein=0; Väärin, En tiedä=1)

- Klamydiatulehdus voi aiheuttaa hedelmättömyyttä (Pisteitys: Oikein=0; Väärin, En tiedä=1). Mukaan otettiin 3-6 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Vuonna 2004 poistettiin väittämä "Homoseksuaali on henkilö, joka haluaa muuttaa sukupuolensa toiseksi.". Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1998–2003 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23, % (tieto saatavilla vuodesta 2002)

Lyhyt kuvaus: Menee koulupäivinä tavallisesti nukkumaan kello 23 jälkeen.

Indikaattorin muodostus:

85. Mihin aikaan tavallisesti menet nukkumaan koulupäivinä? (Pisteytys: Noin 21.30 tai aikaisemmin, Noin 22, Noin 22.30, Noin 23=0; Noin 23.30, Noin 24 tai myöhemmin=1). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Liikunnan harrastusta harvemmin kuin kerran viikossa, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Harrastaa vapaa-aikana urheilua tai liikuntaa vähintään puoli tuntia kerrallaan harvemmin kuin kerran viikossa tai ei lainkaan.

Indikaattorin muodostus:

77. Kuinka usein harrastat urheilua tai liikuntaa vapaa-aikanasi vähintään puolen tunnin ajan? (Pisteytys: Useita kertoja päivässä, Noin kerran päivässä, 4-6 kertaa viikossa, 2-3 kertaa viikossa, Kerran viikossa=0; Harvemmin, En lainkaan=1). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Tupakoi päivittäin, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Tupakoi kerran päivässä tai useammin.

Indikaattorin muodostus:

60. Mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa parhaiten nykyistä tupakointiasi? (Pisteytys: Tupakoin kerran päivässä tai useammin=1; Tupakoin kerran viikossa tai useammin, en kuitenkaan päivittäin, Tupakoin harvemmin kuin kerran viikossa, Olen lakossa tai lopettanut tupakoinnin, Ei ole koskaan tupakoinnut (kysymyksen 59 perusteella)=0). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Ei huomautettavaa

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % (tieto saatavilla vuodesta 1998)

Lyhyt kuvaus: Käyttää alkoholia tosi humalaan asti vähintään kerran kuukaudessa.

Indikaattorin muodostus:

68. Kuinka usein käytät alkoholia tosi humalaan asti? (Pisteytys: Kerran viikossa tai useammin, Noin 1-2 kertaa kuukaudessa=1; Harvemmin, En koskaan, En käytä alkoholijuomia (kysymyksen 67 perusteella)=0). Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Vuodesta 2002 kysytty vain alkoholia käyttäviltä.

Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % (tieto saatavilla vuodesta 1996)

Lyhyt kuvaus: Kokeillut ainakin kerran marihuanaa, hasista, ekstaasia, Subutexia, heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä tai muita vastaavia huumeita.

Indikaattorin muodostus:

72. Oletko koskaan kokeillut tai käyttänyt seuraavia aineita?

- Marihuanaa tai hasista (Pisteytys: En koskaan=0; Kerran, 2-4 kertaa, 5 kertaa tai useammin=1)

- Ekstaasia (Pisteytys: En koskaan=0; Kerran, 2-4 kertaa, 5 kertaa tai useammin=1)

- Subutexia (Pisteytys: En koskaan=0; Kerran, 2-4 kertaa, 5 kertaa tai useammin=1)

- Heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä tai muita vastaavia huumeita (Pisteytys: En koskaan=0; Kerran, 2-4 kertaa, 5 kertaa tai useammin=1).

Mukaan otettiin 1-4 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Vuodesta 2002 ekstaasikokeiluja ja vuodesta 2003 subutexkokeiluja on kysytty omana kohtanaan.

Käyttää vähintään kahta päihdettä, % (tieto saatavilla vuodesta 1998)

Lyhyt kuvaus: Täyttää seuraavista ehdoista vähintään kaksi: käyttää nikotiinia päivittäin, juo alkoholia tosi humalaan vähintään pari kertaa kuussa, käyttänyt laittomia huumeita vähintään kaksi kertaa.

Indikaattorin muodostus:

Käyttää nikotiinia (57. nuuskaa päivittäin JA/TAI 60. tupakoi kerran päivässä tai useammin=1)

Juo alkoholia tosi humalaan (68. tosi humalassa vähintään 1-2 kertaa kuukaudessa=1)

Käyttää laittomia huumeita (72. käyttänyt marihuanaa tai hasista, ekstaasia, Subutexia, heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä tai muita vastaavia huumeita vähintään 2 kertaa=1). Mukaan otettiin 2-3 pistettä saaneet vastaajat.

Huomautus: Vuonna 2004 poistettiin kysymys "Oletko koskaan juonut alkoholia niin paljon, että olet ollut tosi humalassa?". Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosentiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1998–2003 raporteissa ilmoitettujen prosentiosuuksien kanssa.

Liite 2. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-aste ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.

KUNTA Indikaattori, luokka-aste- ja sukupuolivakioitu % (vastaajien lukumäärä)	VUOSI		
	2000	2002	2004
Mäntsälä			
Vanhemmuuden puutetta*	% (N)	- (0)	22 (369)
Vanhemmat eivät tiedä viikonloppuiltojen viettopaikkaa	% (N)	38 (388)	39 (392)
Perherakenteena muu kuin ydinperhe	% (N)	25 (388)	19 (392)
Vähintään yksi vanhempi työttömänä vuoden aikana	% (N)	25 (386)	21 (391)
Ainakin yksi vanhemmista tupakoi	% (N)	47 (401)	42 (393)
Ei yhtään läheistä ystävää	% (N)	13 (390)	11 (392)
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana	% (N)	- (0)	23 (393)
Kokenut fyysisistä uhkaa vuoden aikana	% (N)	- (0)	17 (390)
Käyttövarat yli 17 euroa viikossa	% (N)	20 (385)	18 (388)
Koulun fyysisissä työoloissa puutteita	% (N)	63 (399)	47 (391)
Koulun huono sisäilma haittaa	% (N)	65 (403)	50 (391)
Koulun työilmapiirissä ongelmia	% (N)	31 (387)	19 (387)
Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa	% (N)	35 (395)	19 (389)
Koulutyöhön liittyyvä työmäärä liian suuri	% (N)	36 (391)	38 (390)
Opiskeluvaikeuksia	% (N)	36 (397)	36 (386)
Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta*	% (N)	- (0)	5 (373)
Ei pidä lainkaan koulunkäynnistä	% (N)	8 (403)	5 (392)
Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	% (N)	16 (360)	11 (361)
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	% (N)	8 (404)	4 (389)
Lääkärin toteama pitkäaikaissairaus	% (N)	11 (401)	12 (390)
Terveydentila keskinkertainen tai huono	% (N)	23 (404)	15 (392)
Niska- tai hartiakipuja viikoittain	% (N)	29 (404)	22 (391)
Päänsärkyä viikoittain	% (N)	35 (404)	30 (389)
Väsymystä lähes päivittäin	% (N)	11 (402)	10 (388)
Päivittäin vähintään kaksi oiretta*	% (N)	17 (387)	13 (373)
Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus	% (N)	15 (388)	9 (383)
Toistuvia käyntejä kouluterveydenhoitajan vastaanotolla	% (N)	32 (392)	27 (385)
Vaikea päästä kouluterveydenhuollon vastaanotolle	% (N)	11 (402)	9 (392)
Tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henk.koht. asioissa	% (N)	18 (379)	11 (383)
Ei syö kouluruokaa	% (N)	13 (390)	6 (389)
Epäterveellisiä välipaloja vähintään 2 kertaa viikossa	% (N)	- (0)	- (0)
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	% (N)	- (0)	- (0)
Huonot tiedot seksuaaliterveydestä*	% (N)	29 (394)	22 (384)
Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23	% (N)	- (0)	25 (389)
Liikunnan harrastusta harvemmin kuin kerran viikossa	% (N)	9 (395)	10 (389)
Tupakoi päivittäin	% (N)	21 (396)	28 (391)
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	% (N)	25 (402)	22 (392)
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	% (N)	9 (390)	12 (387)
Käyttää vähintään kahta päihdettä*	% (N)	15 (387)	18 (386)

* indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1996-2003 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa

Liite 3. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-aste ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet lukion 1. ja 2. luokkien opiskelijoista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2000–2004.

KUNTA Indikaattori, luokka-aste- ja sukupuolivakioitu % (vastaajien lukumäärä)	VUOSI		
	2000	2002	2004
Mäntsälä			
Vanhemmuuden puutetta*	% (N) - (0)	25 (128)	14 (135)
Vanhemmat eivät tiedä viikonloppuiltojen viettopaikkaa	% (N) 26 (129)	28 (131)	27 (140)
Perherakenteena muu kuin ydinperhe	% (N) 18 (130)	19 (131)	16 (140)
Vähintään yksi vanhempi työttömänä vuoden aikana	% (N) 18 (130)	18 (130)	19 (140)
Ainakin yksi vanhemmista tupakoi	% (N) 36 (130)	34 (131)	31 (140)
Ei yhtään läheistä ystävää	% (N) 11 (130)	12 (131)	12 (140)
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana	% (N) - (0)	7 (131)	9 (140)
Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana	% (N) - (0)	11 (129)	9 (140)
Käyttövarat yli 17 euroa viikossa	% (N) 27 (124)	23 (129)	31 (137)
Koulun fyysisissä työoloissa puutteita	% (N) 53 (129)	42 (131)	46 (135)
Koulun huono sisäilma haittaa	% (N) 64 (130)	52 (131)	54 (140)
Koulun työilmapiirissä ongelmia	% (N) 15 (123)	12 (130)	10 (138)
Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa	% (N) 22 (127)	19 (131)	11 (138)
Koulutyöhön liittynyt työmäärä liian suuri	% (N) 66 (129)	69 (131)	63 (140)
Opiskeluvaikeuksia	% (N) 45 (130)	53 (131)	56 (139)
Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta*	% (N) - (0)	11 (128)	9 (135)
Ei pidä lainkaan koulunkäynnistä	% (N) 4 (130)	1 (131)	3 (140)
Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	% (N) 11 (125)	13 (123)	7 (137)
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	% (N) 3 (129)	2 (131)	3 (140)
Lääkärin toteama pitkäaikaissairaus	% (N) 6 (129)	8 (131)	12 (140)
Terveydentila keskinertainen tai huono	% (N) 12 (127)	26 (131)	17 (140)
Niska- tai hartiakipuja viikoittain	% (N) 34 (130)	32 (131)	28 (140)
Päänsärkyä viikoittain	% (N) 22 (130)	31 (131)	24 (140)
Väsymystä lähes päivittäin	% (N) 13 (130)	20 (131)	18 (140)
Päivittäin vähintään kaksi oiretta*	% (N) 17 (130)	19 (129)	10 (139)
Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus	% (N) 7 (126)	10 (131)	7 (140)
Toistuvia käyntejä kouluterveydenhoitajan vastaanotolla	% (N) 8 (128)	8 (127)	2 (140)
Vaikea päästä kouluterveydenhuollon vastaanotolle	% (N) 11 (128)	12 (131)	13 (140)
Tyytymätön kouluterveydenhuoltoon henk.koht. asioissa	% (N) 14 (120)	13 (129)	13 (135)
Ei syö kouluruokaa	% (N) 7 (130)	13 (131)	10 (140)
Epäterveellisiä välipaloja vähintään 2 kertaa viikossa	% (N) - (0)	- (0)	29 (140)
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	% (N) - (0)	- (0)	68 (137)
Huonot tiedot seksuaaliterveydestä*	% (N) 11 (128)	7 (127)	9 (139)
Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23	% (N) - (0)	35 (131)	44 (137)
Liikunnan harrastusta harvemmin kuin kerran viikossa	% (N) 8 (130)	11 (131)	12 (140)
Tupakoi päivittäin	% (N) 18 (130)	11 (131)	18 (139)
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	% (N) 16 (130)	17 (131)	27 (140)
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	% (N) 13 (129)	11 (131)	17 (140)
Käyttää vähintään kahta päihdettä*	% (N) 10 (129)	6 (131)	18 (140)

* indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1996–2003 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa

www.stakes.fi/kouluterveys